

MENTORLAR İÇİN KURS

(GÖRME ENGELLİLER)

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE 1 :GÖRME BOZUKLUĞU

ÜNİTE 2: GÖRME ENGELLİLİĞİN PSİKOSOSYAL ETKİLERİ

ÜNİTE 3: İLETİŞİMDE ERİŞİLEBİLİRLİK

**ÜNİTE 4: EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN METODOLOJİK
HUSUSLAR**

ÜNİTE 5: AKRAN DESTEĞİ VE AKRAN MENTORLUĞU

ÜNİTE 6: GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLERE MENTORLUK TAVSİYELERİ

ÜNİTE 1: GÖRME BOZUKLUĞU

ÜNİTE İÇERİĞİ

1.1 Görme süreci

1.2 Görme bozukluğunun sınıflandırılması

1.3 Az gören kişiler için optik, optik olmayan ve elektronik cihazlar

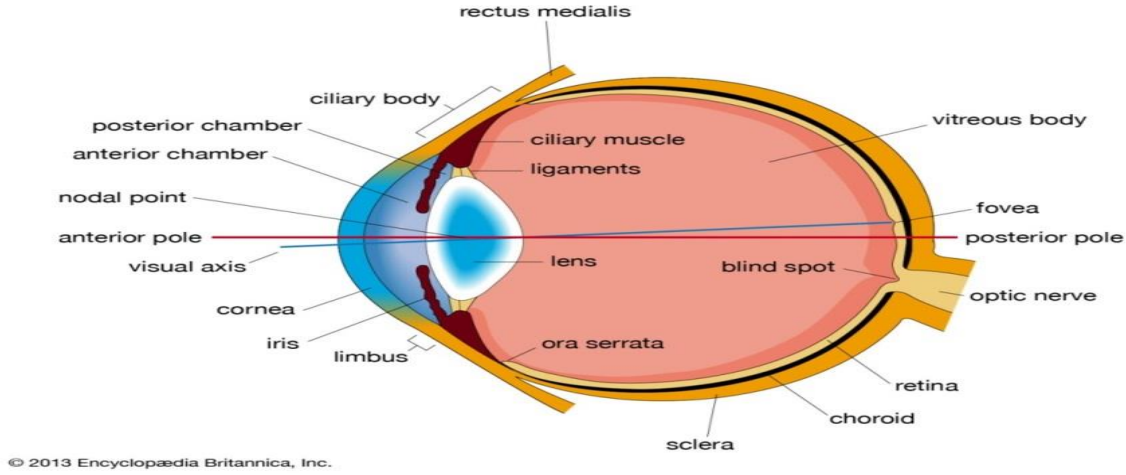
AMAÇLAR

- Gözün anatomisini ve fizyolojisini bilmek
- Görme bozukluklarını sınıflandırmak
- Az gören kişiler için optik, optik olmayan ve elektronik cihazları tanımlamak

1.1 GÖRME SÜRECİ

1.1.1 Gözün anatomisi

Görme, beş duyudan en çok kullanılanıdır ve çevremizden bilgi toplamak için kullandığımız temel araçlardan biridir. Çevremizdeki dünya hakkında aldığımız bilgilerin %75'inden fazlası görsel bilgilerden oluşmaktadır. Göz genellikle bir kamera ile karşılaştırılır. Her biri ışığı toplar ve ardından bu ışığı bir "resim" e dönüştürür. Her ikisinde de gelen ışığı odaklamak için lensler var. Bir kameranın bir resim oluşturmak için ışığı filme odaklaması gibi, göz de bir görüntü oluşturmak için ışığı retina adı verilen özel bir hücre katmanına odaklar.

Resim açıklaması: Gözün yatay bölümü.

Göz anatomisinde göz uzmanlarının tunik dediği üç katman vardır.

İlk katman kornea ve skleradır(göz akı).

İkinci katman, iris (göz bebeğini çevreleyen), siliyer cisim ve koroid içeren uvea adı verilen vasküler tuniktir.

Üçüncü katman, göz küresinin arka yüzünün iç yüzeyine dayanan retinadır.

Kornea ve Sklera

Şeffaf kornea, göz anatominizi hasardan korur, şeklini korumaya yardımcı olur ve bir dereceye kadar ışığı lense doğru bükür. Kornea, tüm göz küresini çevreleyen ve aynı zamanda gözün şeklini korumaya yardımcı olan beyaz göz anatomisi olan opak sklera ile çevrilidir. Kornea ve sklera, bu tabakaya sertliğini ve göz şeklini koruma kabiliyetini veren kolajenden yapılmıştır.

İris, Siliyer Cisim ve Koroid

Gözün renkli kısmı olan iris, gözbebeğini çevreler. Gözbebeği, gözün ön kısmında ışığın göz anatomisine girdiği deliktir. Bu deliğin boyutu iris tarafından düzenlenir.

İris, parlak ışıktaki göz bebeğinin boyutunu küçültür (çok fazla radyasyonun neden olduğu hasarı azaltmak için) ve loş veya karanlık koşullarda onu genişletir (böylece göze olabildiğince fazla ışık girer).

Siliyer cisim hem yakındaki hem de uzaktaki nesnelerden gelen ışığın retinaya odaklanabilmesi için lensin şeklini kontrol eden kaslar ve bağlar kümesidir. Siliyer cisim ayrıca kornea ve mercek arasındaki boşluğu dolduran ince bir sıvı olan göz sıvısını üretir. Bu sıvı, kornea, iris ve lense glikoz, proteinler ve oksijen sağlar. Koroid, göz anatomisine oksijen ve besin sağlayan küçük arterleri içerir. Ayrıca atık ürünleri bu bölgeden uzaklaştıran küçük damarlardan oluşur. Koroid, göz küresinin iç duvarına dayanır.

<https://www.protect-your-eyesight.com/retina.html>

Retina birkaç parçadan oluşur. Tüm retina tabakası koroidin üzerinde durur ve ondan ince bir kolajen filmi olan Bruch zarı ile ayrılır.

Bu zarın üzerinde oturan retina pigment epitelidir (RPE). RPE, fotoreseptörleri besleyen bir hücre tabakasıdır. RPE, bir bahçedeki toprağın, içinde yetişen bitkileri beslemesi gibi, aynı şekilde davranır. Fotoreseptörler, gözünüze giren ışığı beyne iletilen elektrik sinyallerine dönüştüren çubuk şeklindeki ve koni şeklindeki hücrelerdir. Yaklaşık altı milyon koni ve 120 milyon çubuk var.

Koniler ayrıntılı görüş, merkezi görüş ve renkler algılamayı (parlak ışıklı koşullarda) sağlar.

Çubuklar, tüm gece görüşünden ve çevresel görüşten sorumludur.

Fotoreseptörler yıpranır ve sürekli olarak RPE' nin yardımıyla değiştirilir.

Rodopsin (retina moru ve görsel mor olarak da adlandırılır) adı verilen ve A vitamini içeren bir protein içerirler. Ayrıca yüksek konsantrasyonlarda çoklu doymamış yağ içerirler.

Fotoreseptörlerin tepelerinde sinir hücreleri ve lif katmanları bulunur. Bu hücreler, fotoreseptörlerin oluşturduğu sinyalleri optik sinire iletirler. Sinir hücresi katmanlarında bulunan retina kan damarları bu hücrelere besin sağlar. Retina glial hücreleri, retinanın içinde yapısal destek sağlar.

İki Daire

Gözün içinde iki oda veya bölme vardır.

Ön bölme, kornea ile lens / siliyer cisim arasındaki boşluktur. Gözün ön kısımlarına besin sağlayan ve gözün iç basıncını koruyan sıvı ile doludur. (Lensin sinirleri veya kan damarları yoktur ve atık ürünlerin beslenmesi ve uzaklaştırılması için tamamen sıvıya bağlıdır.)

Vitreus boşluğu, gözün ortasını ve arkasını kaplar. Gözün çukur kısmının kalan %80'ini dolduran vitreus sıvısı, yumurta akı dokusuyla berrak bir maddedir. Bir protein olan kolajenden oluşur.

Dış Kısım

Gözün dışında, gözün yukarı ve aşağı, yan yana ve sol üstten sağ alta ve tam tersi şekilde hareketini kontrol eden altı kastan oluşan ekstraoküler kaslar bulunur. Göz kapağı ve kirpikler, gözü yabancı cisimlerden ve aşırı parlak ışıktan korur.

Gözyaşı kanalı, korneanın zarar görmemesi için gözün dış yüzeyini yağlar. Göz küresi yörünge yuvasına oturur. Bu yuva, göz küresini travmadan koruyan yağlı dokularla kaplıdır. Ayrıca dışarıda elektrik sinyallerini beynin görsel korteksine taşıyan optik sinir vardır.

1.1.2 Görme fizyolojisi

Görme sürecini oluşturan üç ayrı süreç vardır:

- Mekanik
- Kimyasal
- Elektriksel işlemler

Mekanik Süreç

Görsel sürecin ilk kısmı mekaniktir. Işık, korneadan ve göz bebeğinden lense geçer. Korneanın şekli, gelen ışığı lense girmeden önce hafifçe odaklar.

Bazı insanlar, o bölgedeki kırılma gücünü değiştiren düzensiz şekilli bir korneaya sahiptir. Bu, düzeltilebilen, göz astigmatizması olarak bilinen bulanık görme ile sonuçlanır.

İris, gözbebeğinin boyutunu belirler. Parlak ışıkta iris gözbebeğini küçülterek daha az ışık alır. Loş ışıkta iris, göz bebeğini genişleterek daha fazla ışık alır. Işık daha sonra merceğin içinden geçerek onu bükerek ve onu fotoreseptörlere odaklar.

Siliyer kaslar ve bağlar lensin şeklini değiştirerek lensin ışığı hem uzaktaki hem de yakındaki nesnelerden retinaya odaklamasını sağlar. Bu sürece uyum adı verilir. Vücudunuz yaşlandıkça lens daha az esnek hale gelir.

Odaklanma azalır ve gözün yakındaki nesnelere odaklanma yeteneği azalır. Bu durum presbiyopi olarak bilinir ve numaralı gözlük veya kontakt lenslerle düzeltilir.

Kimyasal Sürec

Görsel sürecin ikinci kısmı kimyasaldır. Fotoresptörler ışığı alır ve onu elektrik sinyallerine dönüştürür. Koniler parlak ışık koşullarında etkindir.

Renkleri algılar ve yorumlarlar, iğneye iplik takmak gibi küçük değişiklikleri (görme keskinliği) yakalayabilirler ve görme alanının merkezinden gelen sinyalleri alan fotoresptörlerdir.

Çubuklar loş koşullarda aktiftir, buradan ve oradan küçük ışık parçalarını toplar ve çevresel görüş için kullanılır. Çubuklar görme keskinliği sağlayamaz ve bu nedenle karanlıkta ve görüşün kenarlarında görmek genellikle bulanık ve biraz odaksızdır.

Elektriksel Süreci

Görsel sürecin üçüncü kısmı elektrikseldir. Fotoresptörler ışığı elektrik sinyallerine dönüştürdükten sonra, çubukların ve konilerin üzerine oturan sinir hücreleri sinyalleri alır ve bunları optik sinire taşır. Optik sinir, sinyalleri görsel kortekse götürür ve burada beyin, sinyalleri sizin gördüğünüz gibi yeniden yorumlar.

1.2. GÖRME BOZUKLUKLARININ SINIFLANDIRILMASI

Görme bozukluğu, gözlük gibi olağan yollarla çözilemeyen sorunlara neden olan bir dereceye kadar görme yetisinin azalmasıdır. Görme bozukluğu, insanların araba kullanmak, okumak, sosyalleşmek ve yürümek gibi normal günlük aktivitelerde zorluk çekmesine neden olabilir.

Dünya Sağlık Örgütü, 2012 yılı itibarıyla dünyada 246 milyonu görme engelli, 39 milyonu tam görme engelli olmak üzere 285 milyon kişinin görme engelli olduğunu tahmin ediyor. Zayıf görüşe sahip insanların çoğu gelişmekte olan ülkelerde ve 50 yaşın üzerindedir. Görme bozukluğunun %80'i önlenabilir veya tedavi ile iyileştirilebilir.

Görme bozukluğunun tanımı, gözlük veya kontakt lens ile düzeltilmemiş görmenin azalmasıdır. Dünya Sağlık Örgütü aşağıdaki görme bozukluğu sınıflandırmalarını kullanmaktadır. Mümkün olan en iyi gözlük düzeltmesiyle dahil gözdeki görüş:

- 20/30 - 20/60: hafif görme kaybı veya normale yakın görme olarak kabul edilir
- 20/70 ila 20/160: orta derecede görme bozukluğu veya orta derecede az görme olarak kabul edilir
- 20/200 - 20/400: şiddetli görme bozukluğu veya ciddi düşük görme olarak kabul edilir
- 20/500 - 20 / 1.000: derin görme bozukluğu veya derin düşük görme olarak kabul edilir
- 20 / 1.000'den fazla: neredeyse tamamen görme bozukluğu veya neredeyse tamamen körlük olarak kabul edilir
- Işık algısı yok (NLP): toplam görme bozukluğu veya toplam körlük olarak kabul edilir

Görme engeli, Dünya Sağlık Örgütü tarafından bir kişinin en iyi gözünde en iyi düzeltme 20 / 500'den az olan görme veya 10 dereceden az görme alanı olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım 1972'de belirlendi ve resmi olarak düzeltilmemiş kırılma hatalarını (yakın görüşlülük, uzak görüşlülük, presbiyopi ve astigmatizm) içerecek şekilde değiştirilip değiştirilmeyeceğine dair devam eden tartışmalar var.

Küresel olarak görme bozukluğunun en yaygın nedenleri şunlardır:

1. Kırılma kusuru
2. Katarakt

3. Glokom
4. Yaşa bağı makula dejenerasyonu
5. Kornea opasifikasyonu
6. Diyabetik retinopati
7. Çocukluk körlüğü
8. Trahom
9. Belirlenmemiş

Dünya çapında en yaygın körlük nedenleri şunlardır:

1. Katarakt
2. Glokom
3. Yaşa bağı makuler dejenerasyon(sarı nokta hastalığı)
4. Kornea opasifikasyonu
5. Çocukluk körlüğü
6. Kırılma hataları
7. Trahom
8. Diyabetik retinopati
9. Belirlenmemiş

Görme engelli insanların yaklaşık %90'ı gelişmekte olan ülkelerde yaşıyor. Yaşa bağı maküller dejenerasyonu, glokom ve diyabetik retinopati, gelişmiş dünyada körlüğün önde gelen nedenleridir.

1.3. DÜŞÜK GÖRÜŞE SAHİP KİŞİLER İÇİN OPTİK, OPTİK OLMAYAN VE ELEKTRONİK CİHAZLAR

Görme cihazları, günlük görevleri daha kolay ve daha az sorunla gerçekleştirebilmeniz için görüşünüzden en iyi şekilde yararlanmanıza yardımcı olabilir. Optik ve optik olmayan yardımcılar gibi bazı cihazlar çok basit ve nispeten ucuz çözümler sunar. Elektronik ve dijital büyüteçler gibi diğer cihazlar, biraz daha karmaşık ve maliyetli olabilir. Bununla birlikte hem optik cihazlar hem de elektronik veya dijital cihazlar, bunları verimli ve etkili bir şekilde kullanmak için eğitim gerektirir. Eğitim, her zaman görme cihazlarının kullanımıyla başarının ana anahtarlarından biridir. Cihazların birkaç farklı kategorisi vardır: optik cihazlar, optik olmayan cihazlar ve elektronik cihazlar. Göz durumunuza ve günlük yaşam ihtiyaçlarınıza bağlı olarak, farklı görevleri yerine getirmek için birkaç farklı cihaza ihtiyacınız olabilir.

Düşük görüş için optik cihazlar

- Düşük görüş için optik cihazlar, stantta ve elde tutulan büyüteçler, güçlü büyüteçli okuma gözlükleri, büyüteçler ve küçük teleskoplar dahil olmak üzere çeşitli ek görsel yardımcılar içerir. Bu cihazlar, daha yüksek kaliteli optiklerle (yani lensin ışığı bükme veya kırma şekli) birlikte büyük ölçüde artırılmış büyütme gücü sağlayabildiğinden, yerel bir mağazadan veya çevrimiçi olarak satın alabileceğiniz normal gözlüklerden ve büyüteçlerden farklıdır. Çoğu zaman, onları etkili bir şekilde kullanmaya yardımcı olacak eğitime ihtiyaç duyulabilir.
- Optik yardımcılar, nesnelerin daha büyük ve daha kolay görülmesini sağlamak için kullanılan büyüteçlerdir.

--

Doğru kırılmış camlar: Kişinin uygun bir sikloplejik kırılmaya (göz damlasıyla) ve akomodasyon ölçümüne (okurken veya oynarken yakından görme yeteneği) ihtiyacı vardır. Az gören çocuklar, daha tipik görme gelişmesi olan bir çocuktan daha erken veya daha düşük veya daha özel reçetelerde gözlüklerden yararlanabilir.

Büyüteç gözlükleri Büyüteç gözlükleri ellerinizi serbest tutmak için gözlük gibi takılır. Okumak, iğneye iplik takmak veya diğer yakın çekim görevlerini yapmak için kullanılabilirler. Genellikle nesnelerin bu büyüteçlerle normal okuma gözlüklerine veya çift odaklı gözlüklere göre çok daha yakın tutulması gerekir.

- **Büyüteçler standı.** Bu büyüteçler, baktığınız nesnenin üzerinde durur. Bu, büyüteç merceğini uygun bir mesafede tutmaya yardımcı olur. Ayakta durmak, titreme veya artriti olan kişiler için de yararlıdır. Bazı stant büyüteçlerinde yerleşik ışıklar bulunur.
- **Elde taşınan büyüteçler.** Bunlar, baskı malzemesini tutmak için büyüteçlerdir. Bazı modellerde yerleşik ışıklar bulunur.
- **Teleskoplar.** Bunlar uzaktaki nesneleri veya işaretleri görmek için kullanılır. Bazı teleskoplar gözlüklere takılabilir. Diğerleri dürbün gibi tutulur.

Düşük görüş için optik olmayan araçlar

Az gören optik olmayan cihazlar, okuma sehpaları, tamamlayıcı aydınlatma, soğurucu (veya parlama kontrolü) güneş gözlüğü, tiposkoplar ve dokunsal yer belirleyici noktalar gibi uyarlamaları içerebilir. Az gören

optik cihazlarla birlikte kullanılabilirler ve okuma, düzenleme, etiketleme ve çeşitli günlük görevlerde yardımcı olabilirler.

- Kan basıncını veya kan şekerini ölçmek için sesli anonslu saatler, zamanlayıcılar ve cihazlar.
- Büyük basılı kitaplar, gazeteler, dergiler, oyun kartları ve banka çekleri
- Sesli kitaplar
- Büyük boyutlu sayılara ve yüksek kontrastlı renklere sahip telefonlar, termostatlar, saatler ve uzaktan kumandalar
- İğne geçiriciler, büyüteçli aynalar ve dokunsal (dokulu) etiketler

Düşük görüş için elektrikli cihazlar

Elektronik büyütme sistemleri, yapmak zorunda olduğunuz veya yapmak istediğiniz görev veya faaliyete bağlı olarak birçok farklı çeşit ve boyutta gelir. Bazıları, bir monitörde büyütülmüş bir görüntüyü gösteren bir kamera sistemine sahiptir; bu, posta, kitap ve dergi okumak için yardımcı olabilirken, diğerleri elde tutulur, taşınabilir ve etiketleri ve kuponları okumak için süpermarkete götürülebilir veya menüleri okumak için restoranlara.

- Video büyüteçleri. Bu elektronik cihazlar portatif ve masa formatlarında mevcuttur. Basılı sayfaları, resimleri veya diğer küçük nesneleri büyütme için bir kamera ve bir ekranı birleştirirler. Bunları özel görme ihtiyaçlarınızı karşılayacak şekilde ayarlayabilirsiniz. Örneğin, basılı kelimeleri koyulaştırmak için kontrast ekleyebilirsiniz. Bazı video büyüteçleri metni yüksek sesle okuyabilir. Birçok yeni video

büyüteci var. Görme rehabilitasyon ekibi, güncel teknoloji ve evde veya sınıfta neler sağlanabileceği konusunda bilgi sahibi olacaktır.

- Sesli kitaplar ve elektronik kitaplar. Sesli kitaplarla, yüksek sesle okunan metni dinleyebilirsiniz. Kindle, Nook ve diğerleri gibi elektronik kitaplarla kelime boyutunu ve karışıklığını artırabilirsiniz.
- Akıllı telefonlar ve tabletler, metin boyutunu değiştirmenize, kontrastı ayarlamanıza ve sesli komutları kullanmanıza izin verir. Ayrıca, materyali yüksek sesle okuyan, büyüten veya aydınlatan programlar gibi seçim yapabileceğiniz birçok uygulama vardır.
- Bilgisayarlar genellikle yüksek sesle okuyabilir veya ekrandaki içeriği büyütebilir.

KAYNAKÇA

- <https://www.britannica.com/>
- https://www.emedicinehealth.com/anatomy_of_the_eye/article_em.htm
- <https://www.protect-your-eyesight.com/visual-process.html>
- <https://www.meyesight.net/stages-of-visual-processing/>
- <https://courses.lumenlearning.com/wmopen-psychology/chapter/outcome-vision/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Visual_impairment#Classification
- <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>
- <https://visionaware.org/everyday-living/helpful-products/overview-of-low-vision-devices/>
- <https://www.aao.org/eye-health/diseases/low-vision-aids>
- <https://www.cehjournal.org/article/low-vision-devices-and-training/>

ÜNİTE 2. Görme Engelliliğin Psikososyal Etkileri

- 2.1. Uzayda hareket ve yönelim
- 2.2. Kişisel özerklik ve uyarlanabilir davranışlar
- 2.3. Görme engelli insanların / öğrencilerin çeşitliliği

Genel Amaçlar:

1. Görme bozukluğunun aile ve konunun gelişimi üzerindeki etkisinin bilinmesi.
2. Empatik bir tutum sergilemenin önemine değeri verilmesi.
3. Görme engelli kişilerin özel ihtiyaçlarını bilmek: hareket etmede özerklik, uyarlanabilir davranış, sosyal etkileşimler vb.
4. Görme bozukluğu olan kişilerin, görme patolojisinin türü, ortaya çıkma zamanı ve diğer kişisel ve sosyal faktörler gibi faktörlere bağlı olarak çeşitlilik gösterdiğini anlamak.

Bir kişi bir engel durumuyla karşılatışına, etki yıkıcı olabilir (Harvey, Dixon ve Padberg, 1995), ancak sadece acı çeken kişi için değil, aynı zamanda etrafındakiler, aile üyeleri ve önemli diğerleri için de (...). Ebeveynlerde çaresizlik ve korku, keder ve suçluluk duyguları ortaya çıkar (Parker, 1993). Ebeveynler genellikle çocuklarının nasıl olacağına, ne çalışacağına, hobilerinin ne olacağına vb. İlişkin beklentiler oluşturur, ancak hepsi ortadan kaybolur ve çocuğun teşhis edildiği andan itibaren kritik anlardan geçerler. Yeni duruma adaptasyon süreci başlar. Aile, görme engelli bir çocuğa sahip olma beklentilerini oluşturmamıştı. Bu ailelerin teşhis anından itibaren sürekli desteğe ihtiyaçları vardır. Yeni bir eğitim aşaması, ergenlik, üniversiteye girme, iş dünyasına girme vb. gibi herhangi bir yeni zorluk veya değişiklik, aileyi alarma geçirir ve yeni bir durumla yüzleşir ve bu nedenle rollerinde yeni bir düzenlemeye ihtiyaç duyarlar, sosyal ilişkiler ve organizasyon vb. gibi. (Leyser ve Heinze, 2001).

Profesyonellerin tutumu ve sosyal çevre anahtardır. Empatik ve destekleyici bir tutum, sıkıntı ve hayal kırıklığını azaltmaya yardımcı olur. Aile ortamı da, genellikle her türden görüş ve tutumu oluşturan, ailede engelli bir üyenin varlığına uyum sağlamak için hazırlıksızdır; kaygıdan, her adımda gözlemlendiğini ve değer verildiğini hissedenden ebeveynlerin eylemleri üzerindeki yargıç rolüne kadar. Çevrelerindeki sıkıntıları gözlemllemek ve mikroskop altında kalmak genellikle yeni duruma uyum sağlamalarına yardımcı olmaz; tersine, başkalarının onları kötü ebeveyn olarak görmemesi için ne yapmaları gerektiğine dair bir fikir edinmelerine yol açar. Çocuğa karşı birçok koruyucu davranış, korkudan kaynaklanabilir, ancak aynı zamanda başkalarının olumsuz yargılarından kaçınmak için de ortaya çıkabilir.

Engelliliğin oluşması herkeste aynı değildir ve ailenin tepkisi çocuğun gelişim aşamasına göre farklı olacaktır. Genel olarak, ortaya çıkan endişeler farklıdır, ancak etkisi de çok büyüktür.

Görme engeli olan çocuğun bakış açısından, ailelerinde olup bitenlerin birinci şahıs gözlemcileri olduklarını ve verilen yanıtların evrimleri üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu unutmamalıyız. Korku ve belirsizliğin üstesinden gelemeyen bir ailede büyümek, davranışları başka bir oğul veya kızla aynı doğrultuda olan bir ailede büyümekle aynı olmayacaktır. Onlara acıyan sözler duymak onları kesinlikle etkileyecektir. Kısacası, onlar için geliştikleri dünya normal dünyadır, ancak bu, ailelerinde olup bitenleri yansıtamayacakları anlamına gelmez.

Çocuk, okulda geliştikçe engelini keşfeder. Her yeni değişiklik veya her yeni durum, en temel faaliyetlerdeki farklılıkları fark etmelerini sağlayacaktır. Bu potansiyel olarak bir bağımlılık hissi yaratır. Akranlarından farklı bir gelişime ve eğitimsel ve günlük aktivitelerle başa çıkmada farklı stratejilere sahip olmak aynı zamanda görsel durumlarına, kişiliklerine veya okul ve aile ortamlarının davranışsal taleplerine de bağlıdır.

Ergenlik, fizyolojik ve sosyal taleplerdeki değişikliklerle özellikle farklı bir dönemdir. Değişimle başa çıkma stratejileri ile onlardan beklenenler arasındaki denge, ya da stratejileri olmayan ya da nasıl başa çıkacaklarını bilmedikleri yeni durumlarla yüz yüze gelmeleri, onları strese sokan ya da başkalarının bir çözüm sağlamasını bekleme tutumu. Bir öğretmen onlara belirli bir aktiviteye katılamayacaklarını söylediğinde veya tekrarlanan isteklere rağmen aktiviteler veya belgeler erişilebilir bir formatta sunulmadığında öğrenciler genellikle nasıl tepki vereceklerini veya hayal kırıklığına uğrayacaklarını bilmezler. Daha fazla bağımsızlık talep ettiklerinde aileleriyle çatışmalar yaşayabilirler çünkü daha

özerk olmak ve diğer gençlerle tanışmak istiyorlar. Bağımsızlık ve akran ilişkileri istekleri kısmen gencin gelişen özerkliği tarafından belirlenir. Gelecekle ilgili kararlar ve alınacak eğitim zorlukları, öğretmenler onlara rehberlik etmeye hazır değilse ve başka destek bulmanın zamanı gelmişse, bir belirsizlik kaynağıdır.

1. Görme bozukluğu ve engeli, ailenin ve okulun beklentilerinde çocuğun farklı aşamalarıyla nasıl başa çıkılacağını bilememe noktasına kadar büyük bir değişikliğe neden olur.
2. Ergenlik, bu aşamada meydana gelen değişiklikler ve ergenin bağımsızlık talepleri nedeniyle kritik bir dönemdir.
3. Görme bozukluğu veya engeli olan çocuğun büyüdüğü ortam, kendi özelliklerinden (görsel patolojinin türü, kişilik) ve okul da dahil olmak üzere ailesinin ve okul ortamının beklentilerinden etkilenecektir.
4. Empati ve destek, sunabileceğimiz en iyi yardımdır.

2.1. Uzayda Hareket ve Yönelim

Bir uzmanın bakış açısından görme engelli kişiler için hareketlilik becerileri geleneksel olarak Oryantasyon ve Hareketlilik programları olarak adlandırılır. Hill (1976) şunu belirtir: "Yönelim, kişinin belirli bir zamanda çevredeki konumunu anlamak için kalan duyularını kullanma becerisidir. Hareketlilik, hareket kabiliyeti veya kolaylıştır". Bu programlar, görme engelli bir kişi için güvenli, etkili ve özerk bir şekilde hareket etmek için gerekli kavramları, becerileri ve yetenekleri içerecek şekilde tanımlanabilir. Açıktır ki, her iki kavram, yönelim ve hareketlilik, uzayda hareket edebilmek için kavramsal olarak (yönelimli olmak) gerekli olduğu için birbiri olmadan gerçekleşemez.

Alanı kontrol etmeyi ve güvenli bir şekilde hareket etmeyi aşamalı olarak öğrenmek, görme engelli olan kişiler için en önemli zorluklardan biridir ve genellikle çevrelerinin beklentilerine tabidirler: aile,

okul, genel olarak sosyal çevre. Genel olarak, bu beklentiler, topluma katılımın ve akranları gibi normal bir hayat yaşayabilmenin avantajlarının aksine, etrafta dolaşmanın getirebileceği tehlikeyi vurguladıkları için genellikle olumsuzdur. Sonuç olarak, bu insanların gelişimi, hareketlilik becerilerinin kazanılmasında genellikle gecikmektedir ve bu onların farklı faaliyetlere dahil olmalarını veya en azından eşit olarak katılımlarını engellemektedir.

Etrafta dolaşmak görme engelli insanlar için karmaşık bir faaliyettir. Önemli derecede beceri ve konsantrasyon gerektirir: çevresel bilgileri kontrol etmek (dokunsal, işitsel), rotayı ve onu oluşturan unsurları ezberlemek, yönlerini korumalarına izin veren zihinsel bir rota görüntüsü oluşturmak, tehlikeli durumlara karşı uyanık olmak geçişler veya açık alanlar vb. gibi bir seviyede stres oluşturabilen ve ışığın türü, gürültü seviyesi, karmaşıklığı gibi çevresel koşullara bağlı olarak farklı bir güvenlik seviyesi ile gerçekleştirilebilen bir faaliyettir. Çevre, insan sayısı, vb. ergenlik ve erken gençlik döneminde, harekette özerklik anahtar hale gelir ve sosyal ve eğitimsel katılım açısından bir fark yaratır. Sosyal ilişkilere sahip olup olmama, bazı boş zaman ve eğitim faaliyetlerine katılıp katılmamak veya bazı eğitim seçenekleri için geçerli kabul edilmek arasındaki farkı yaratan koşul olabilir.

Avrupa ülkelerinde, bu öğrencileri özellikle hareket halinde özerk olmalarını ve normal bir sosyal ve eğitimsel yaşam sürmelerini sağlayan beceriler konusunda eğiten profesyoneller vardır. Bu uzmanlar, konunun yeteneklerini ve becerilerini değerlendirir ve onlara güneş kremi, teleskop gibi optik yardımcılar, beyaz baston gibi teknik hareket yardımcılarının kullanımı ve çeşitli kavramları ve duyuları kullanarak oryantasyon becerilerini içeren yeni beceriler öğretir. Bu kişiler, reşit olma yaşına

geldiklerinde, kendilerine sağlanan farklı kurumlara ve bulundukları ülkenin mevzuatına bağlı olarak kullanımı farklı şekilde düzenlenen bir rehber köpek için de başvurabilirler.

Ayrıca, konuyu coğrafi konumlandıran ve çevre ve izlenecek yön hakkında bilgi veren çeşitli mobil uygulamaların kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır.

Şu anda, iç mekan yönlendirme ve hareket için çok az dijital kaynak var. Bu ortamlar için en yaygın kaynak, kısaca ifade edilen, öğelerin sırasını kontrol etmek, referanslar, mesafeleri hesaplamak ve bir görüntüyü yapılandırmak için odanın çevresinde veya rotada dolaşmaktan oluşan sözde "alışma" dır. rota veya alan ve yapılacak dönüşler.

Deneyimler bize, eğitim merkezinin etrafında bağımsız olarak hareket etme gerçeğinin, eğitim merkezinin az görme veya görme engeliyle konu üzerinde uyguladığı koruma nedeniyle nadiren meydana gelen bir gerçek olma eğiliminde olduğunu veya vakaların çoğunda sınırlı bir şekilde olduğunu söylüyor. Güvenli bir rota oluşturmak ve hareketlerin çoğunu başka bir kişi olmadan yapmalarını engellemek. Bunun, az gören veya görme engeli olan olan kişinin kendisine dair sahip olduğu imajı nasıl etkileyebileceğini düşünüyorsunuz?

Okulda bağımsız olarak dolaşmayı öğrenmek ve eve gidip gelmek, öğrenciyi sınıf arkadaşlarıyla eşit bir zemine oturtmakla kalmaz, aynı zamanda çevresine karşı olumlu bir imaj yaratabilir.

Koşullara bağlı olarak farklı kaynaklar ve dolaşmanın yolları vardır:

- Kılavuz tekniği: Gören bir rehber eşliğinde yürümek için en uygun prosedür.

- Hareketlilik bastonu: Engellerden ve düşmelerden kaçınmak ve ayrıca zemin ve çevre hakkında bilgi almak için beyaz bastonun kullanılması.
- Rehber köpek: Örneğin, köpeğin engelleri tespit edip bunlardan kaçındığı, basamaklar konusunda uyarıda bulunduğu ve geçiş noktası veya otobüs durağı gibi belirli yer işaretlerini bulduğu bu kaynağı yalnızca reşit yaştaki kişiler kullanabilir.

2.2. Kişisel Özerklik ve Uyarlanabilir Davranışlar

Günlük yaşam becerilerine ve faaliyetlerine odaklanırsak, DSÖ bunları "günlük yaşamın talepleri ve zorluklarıyla etkili bir şekilde başa çıkmamızı sağlayan uygun ve olumlu davranış için gerekli beceriler" olarak tanımlar. Görme bozukluğu uzmanlarının mesleki uygulamasında, bu beceriler geleneksel olarak herhangi bir kişinin günlük yaşamının farklı alanlarına bölünmüş bir dizi faaliyet olarak kategorize edilmiştir. Bu ve benzeri sınıflandırmalar, insanların günlük yaşamlarında gerçekleştirdikleri her türlü faaliyeti kapsamayı amaçlamaktadır.

Psikiyatri psikolojisi nedir? "Kavramsal, sosyal davranışlar kümesi" olarak tanımlayan AAMR'den (Amerikan Zihinsel Engelleme Derneği) gelir. ve insanların günlük yaşamlarında işlev görmeleri için öğrendikleri pratik beceriler "(AAMR 2004, s.97). Özbakım (giyinme, taranma, ilaç verme, yemek yeme), ev aktiviteleri, alışveriş ile ilgili aktivitelerden bahsediyoruz. veya boş zaman faaliyetlerine katılmak.

Öğrencinin bu etkinliklerdeki performansı, kişisel kaynaklarına (görsel sınırlamalar, motor beceriler, mekansal yönelim kapasitesi, vb.), Sosyal kaynaklara (aile desteği, sosyal çevrenin kaynakları, vb.)

Bağlı olacaktır. Bu faaliyetleri geliştirme sürecinde, farklı nedenlerden dolayı bazı zorluklarla karşılaşmamız mümkündür, bu nedenle sipariş, faaliyetlerin basitleştirilmesi, odaların, alanların, elektrikli aletlerin ve ürünlerin işaretlenmesi gibi diğer kaynaklara veya diğer insanlar. Bir odada düzeni sağlamak ve görme engelli kişinin herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde uyarılmasını sağlamak çok önemlidir. Bir mekanın yeterli şekilde aydınlatılması, kişinin performansını ve doğru görsel ve dokunsal tabelaları destekleyebilir. Örneğin bazı alanlarda işaretler, herhangi birinin bunları okumasını mümkün kılan boyut ve kontrasttır. Öğrenciler arasında sıklıkla karşılaşılabilecek bir örnek, oyunlara veya boş zaman etkinliklerine katılmak, spor salonunu kullanmak veya onlara tuvalete kadar eşlik etmektir. Bunlar, öğrencinin yeterli becerilere sahip olmaması veya ortamın kendisi için yeni olması durumunda, akranlarının katılımını gerektireceği ve bazen nasıl davranacağını bilmedikleri durumlardır. Akılda tutulması gereken ana kılavuz her zaman doğallıktır; yardıma ihtiyaçları olup olmadığını ve ne tür bir yardıma ihtiyaçları olduğunu sorun ve onlara kolumuzu sunun ki onu alsınlar ve biz de onlara eşlik edebilelim veya onlara rehberlik edebilelim, spor salonu dolabına veya duşa vb.

Sınıf etkinliklerindeki, ortamdaki, etkinliklerin sırasına göre genellikle değişiklikler çoğu öğrenci için önemli bir şey içermez, ancak bazıları için, görme engelli ve körlüğü olanlar dahil, belirli materyallerin değiştirilmesini, belirli daktiloların, bilgisayarların taşınmasını içerir. veya elektronik yardımlar. Belirli bir günde özel bir etkinlik için sınıf değişikliği yapalım; Bu, öğrencinin bazen hacimli olan araçlarını hareket ettirmesi gerektiği anlamına gelir, genellikle gitmediği bir ortama gitmelidir, böylece yönlendirilmeye ihtiyaç duyabilir, ayrıca normal olandan farklı bir sınıfta

dolaşabilir, yani bilgisi azalır ve yine yardıma ihtiyacı olabilir. Aynı şey, herhangi bir nedenle sınıf mobilyalarının konfigürasyonunu değiştirdiğimizde de olur.

Engel haline gelen çeşitli mobilya parçalarını bulmanın ilk sürprizini, masalarını bulma girişimi takip edecek. Bu değişiklikler genellikle önceden fark edilmez veya öğrencinin geldiği anda yapılır ve öğrenciye materyalleri hazırlamak, yeni ortamı öğrenmek veya duruma uyum sağlamak için zaman bırakmaz. Öğrenci, faaliyete katılmak için başkalarına bağımlı hisseder ve durum başkaları için belirli sınırlamaları vurgular. Bu gibi durumlarda, basitçe bilgiyi zamanında vermek ve gerekirse hazırlanmasına yardımcı olmak, eşit bir şekilde katılmasına izin verecektir.

Sınırlama engelli kişide değil, eğitim faaliyetinin organizasyonundadır.

1. Uyarlanabilir davranışlar derken, herhangi bir kişinin gün boyunca gerçekleştirdiği her şeyi ve görme bozukluğundan nasıl gerçekleştirildiğini kastediyoruz: kişisel bakım, ev aktiviteleri, boş zaman aktiviteleri vb.
2. Engelli her kişi, görsel patolojinin kendisi, kişisel yetenekler, sosyal ve aile desteği gibi faktörlere bağlı olarak farklıdır.
3. Doğallık, bir faaliyete katılmamıza veya kişisel bir görevi yerine getirmemize ihtiyaç duyan bir kişiye yardım etmenin ilk ilkesidir.

2.3. Görme Engelli İnsanların / Öğrencilerin Çeşitliliği

Hareket, okuma veya günlük yaşamın herhangi bir görevi olsun, görsel durumun görevleri yerine getirme şeklimizi nasıl etkilediğini anlamak için önce bazı temel kavramları gözden geçirmeliyiz. Farklı görsel patolojiler, görme alanı ve görme kalitesi üzerindeki etkilere göre basitçe kategorize

edilebilen görme üzerinde belirli etkilere neden olur. Genelde görme keskinliği ve görme alanındaki sınırlamalardan bahsediyoruz.

Görme keskinliği, iyi aydınlatma koşullarında bir nesneyi algılama ve tanımlama yeteneğidir. Görme keskinliği ciddi şekilde bozulduğunda denek, geleneksel boyutlardaki metinleri ayırt edemez, bir görüntü veya nesnedeki ayrıntıları ayırt edemez. trafik ışığı, işaret okumak, alışveriş ve diğer günlük aktiviteler.

Görme alanını, sabit bir merkezi noktadan bakarken görülebilen toplam alan olarak tanımlıyoruz. Görsel patolojiler, alanın çevresel azalmalarından merkezi bir alana indirgemekten, farklı görme bölgelerinin kaybından (yanal, üst, alt veya kör noktalar gibi dağınık bölgeler) veya merkezi görüş bölgesinin kaybı. Çevresel görme alanı kaybı olan kişiler, genellikle genel olarak ve özellikle ışık koşulları düşük olduğunda veya ışıktaki değişikliklere uyum sağladığında hareket etmekte sorun yaşarlar.

Merkezi görüş alanı en yüksek görme keskinliğine sahiptir ve okuma, yüzlerin ve nesnelerin tanınması gibi yüksek tanım gerektiren tüm önemli görsel görevler için kullanılır. Kaybı veya sınırlaması, kişinin izin veren optik veya elektronik araçlara ihtiyaç duyacağı anlamına gelir. yeterli tanımla görebilmek için metni veya resmi yeterince büyütme için. Kalitesiz olmasına rağmen, etrafta dolaşmak için çok yararlı olan çevresel görüşü sürdüreceklerdir.

Bu kavramlara göre, insanlar arasındaki görsel performansın büyük ölçüde değiştiğini söyleyebiliriz.

Farklı görme keskinliği dereceleri, görme alanının genişlemesi, ışık koşullarının nasıl etkilendiği veya

görme bozukluğunun ortaya çıktığı an, her bir kişinin davranış biçimini şartlandırır ve görünüşte çelişkili durumlar bulabiliriz.

Bir örnek, görme alanı retinanın orta bölgesine indirgenmiş, normal boyuttaki metinleri (en azından kısa bir süre için) okumalarına izin veren bir görme keskinliğini koruyabilen, ancak yine de Masanın üzerinde bir bardak bulamayanlar veya görünürde zorluk çekmeden ortalıkta dolaşıp yerde kalan bir sandalyeye veya sırt çantasına takılanlar veya aniden çok veya az ışıklı bir alana girdiklerinde birkaç saniye duranlar yeni aydınlatmaya uyum sağlayana kadar dakikalar. Bu insanlardan bazıları, belirli durumlarda hareket etmek için baston kullanır.

Diğer bir örnek, merkezi görüşünü kaybeden ve bu nedenle ayrıntıları tanıyamayan veya biraz büyütme olmadan okuyamayan kişidir. Diğer kişinin kıyafetleri, saçı veya boyu gibi ipuçlarını kullandıkları için akranlarını tanımada problemleri yok gibi görünüyor, ancak belirli bağlamlarda aşına olması gereken bir kişiyi tanımlayamayabilirler. Ayrıca hareket etmekte zorluk çekmeyebilirler, ancak bilgileri yükseltmek ve hatta sesli biçimde almak için elektronik veya dijital cihazlar kullanırlar.

Görme engeli olan bazı insanlar ışığı veya büyük hacimleri algılayabilir, bu da bazı davranışlarının gören kişinin bakış açısından daha doğal görüldüğü anlamına gelir. Buna ek olarak, yaşa uygun kişisel ve sosyal beceriler geliştirmiş olanlar daha katılımcı olma eğilimindeyken, diğerleri günlük faaliyetlerde sürekli yardıma ihtiyaç duyabilir, bu da görme engeli olan kişilerin genellikle bağımlı oldukları izlenimini verebilir.

Kısacası, görme engelli veya görme bozukluğu olan bir kişiyle etkileşim kurmanın ve anlamanın en iyi yolu, onlara sormak, etiket ve önyargılardan kaçınmak ve tamamen doğal bir şekilde ihtiyaç duyulması halinde yardımımızı sunmaktır.

1. Her insan birçok faktörden dolayı farklıdır: Birincisi görme bozukluğu veya engelinin kendisidir, çünkü iki kişi aynı yolu görmez.
2. Çevresel koşullar, bir kişinin çevresini görme ve / veya algılama şeklini önemli ölçüde değiştirebilir.
3. Görme bozukluğu veya engeli olan bir çocuğun gelişiminin ailesi üzerindeki etkisi tüm beklentileri değiştirir. ailenin desteğe ve empatiye ihtiyacı var.
4. Okulda ya da sokakta seyahat etmek, kişinin yetişme dönemi boyunca kendini hazırladığı karmaşık bir faaliyettir.
5. Ailenin ve okulun görme engelli veya körlü çocuğa vereceği eğitim, onun gelişimini ve kişinin ve çevresindekilerin kendi imajını etkileyecektir.
6. Kişiyi ve özelliklerini daha iyi anlamaya ve tanımaya çalışmak, muhtemelen ona yardım etmenin en iyi yoludur.

KAYNAKLAR

Videos Unit 2 VI

Blind man walking (English) 2:23 min

<https://www.youtube.com/watch?v=RmsoHyMRtbg>

Guide Techniques for people who are blind or visual impaired (English) 10:25 min

<https://youtube.com/watch?v=iJfxkBOekvs>

How a young blind person gets around in the street (English) 5:47 min

<https://youtube.com/watch?v=u-3GlbJ5RMc>

KAYNAKÇA

- ✓ Jackson, R., y Lawson, G. D. (1995). « Family environment and psychological distress in persons who are visually impaired ». Journal of Visual Impairment and Blindness, 89,157-160. Versión en Español (1996):
- ✓ Glidden, L. M. (1993). « What we do not know about families with children who have developmental disabilities : the Questionnaire on Resources and Stress as a case study». American Journal of Mental Retardation, 97 (5), 481-495.
- ✓ Jangra, D., Ganesh, A., Thackray, R., Austin, L., Ulster, A., Sutherland, J., & Levin, A. V. (2007). Psychosocial adjustment to visual loss in patients with retinitis pigmentosa. Ophthalmic genetics, 28(1), 25–30. <https://doi.org/10.1080/13816810701201930>
- ✓ Sarimski, K., Hintermair, M., & Lang, M. (2016). Beurteilung sozial-emotionaler Kompetenzen von Kleinkindern mit einer Seh- oder Hörschädigung oder einer drohenden geistigen Behinderung [Social-Emotional Competence in Young Children with Hearing, Visual or Intellectual Impairments - an Explorative Study with the ITSEA]. Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie, 65(8), 580–591. <https://doi.org/10.13109/prkk.2016.65.8.580>

- ✓ Hartshorne, T. S., & Schmitt, M. C. (2016). Social-Emotional Development in Children and Youth Who Are Deafblind. *American annals of the deaf*, 161(4), 444–453.
<https://doi.org/10.1353/aad.2016.0036>
- ✓ Ammerman, R. T., Van Hasselt, V. B., & Hersen, M. (1991). Parent-child problem-solving interactions in families of visually impaired youth. *Journal of pediatric psychology*, 16(1), 87–101.
<https://doi.org/10.1093/jpepsy/16.1.87>

Ünite 3. İLETİŞİMDE ERİŞİLEBİLİRLİK

3.1. Braille

3.2. Görme Engelli Kişiler İçin Evrensel Erişilebilirlik

3.3. Görme Engelli ve Görme Bozukluğu Olan Kişiler İçin Teknik Kaynaklar

3.3.1. Optik, Elektronik ve Dijital Kaynakların Bilimsel Konulara Uyarlama

Genel Hedefler:

1. Braille okuryazarlığı ve bazı elektronik cihazların açıklama eklemek veya bilgi almak için Braille' e nasıl güvendiğini öğrenmek
2. Öğrencilerin engellilik türlerine bağlı olarak kullanılabilecek çok çeşitli optik, elektronik, dijital ve yazılım kaynaklarını bilmek.
3. Bilimle ilgili çalışmaların yürütülmesi ve mevcut kaynakların en iyi şekilde kullanılması için dikkate alınması gereken bazı değişiklikleri ve yönelimleri öğrenmek.
4. Çalışmaların normal gelişimi için gerekli kaynakların düzenleyicisi ve öngörücüsü olarak öğretim kadrosunun rolünü anlamak.

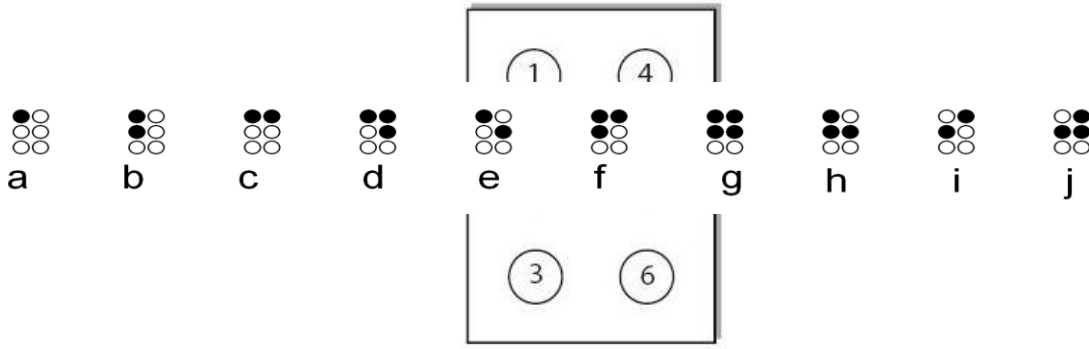
3.1. Braille

Tarih boyunca görme engelli insanlar için bir okuma sistemi oluşturmak amacıyla çeşitli girişimler gerçekleştirilmiştir. Haüy 1784'te kabartma harfler kullanırken, kabartma nokta gruplarına dayanan harfleri

Barbier icat etmiştir. Braille bu sistemi 1825'te altı noktaya dayalı bir sistem kullanarak değiştirmiştir, 1932'de Londra'daki görme engelli eğitimciler konferansında bu model oluşturulmuştur ve şu anda dünya çapında kullanılmaktadır.

Braille kodu dokunarak araştırılmak üzere tasarlanmıştır ve temel birim içinde dinamo işareti adı verilen altı pozisyonda, kabartmalı bir nokta kümesi bulunan hücre tarafından oluşturulur. Harfler, ayırmak için boş bir alan olarak kullanılan noktasız işaret de dahil olmak üzere 64 farklı kombinasyon kullanılarak elde edilen farklı nokta kombinasyonlarından kaynaklanır. Ek olarak, bazı işaretleri temsil etmek için Braille'de birkaç karakteri birleştirmek gerekir, çünkü basit kombinasyonlar yetersiz kalacaktır. Bu, temsiline alfabenin ilk on harfi olan ve ardından gelenlerin harf yerine rakamlar olduğunu veya önceki bir işaret ile tanımlanan büyük harflerin olduğunu gösteren bir işaret olduğu sayılarda görülen durumdur.

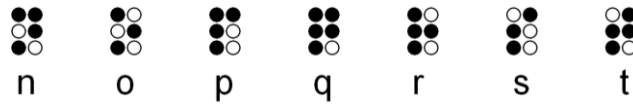
Dinamo işareti tüm işaretlerin başlangıç noktasıdır ve parmak uçlarıyla doğru bir okuma için belirli boyutta bir hücreden oluşur. İlk sütunda yukarıdan aşağıya doğru numaralandırılmış ve ikinci sütunda tekrar yukarıdan aşağıya başlayarak, her biri üç noktadan oluşan iki sütun bulduğumuz dikdörtgen bir şekil olarak temsil edilir.

Her harf, sayısı değişen noktaların bir kombinasyonu ile oluşturulur. Boşluktaki konumları harflerin tanınması için temeldir. Bu nedenle, örneğin, alfabenin ilk on harfi kutunun ilk dördünden nokta kombinasyonlarından

oluşur, noktalar 1, 2, 4, 5.

Sonraki on harf, ilk on harfe üç nokta eklenerek oluşturulur.

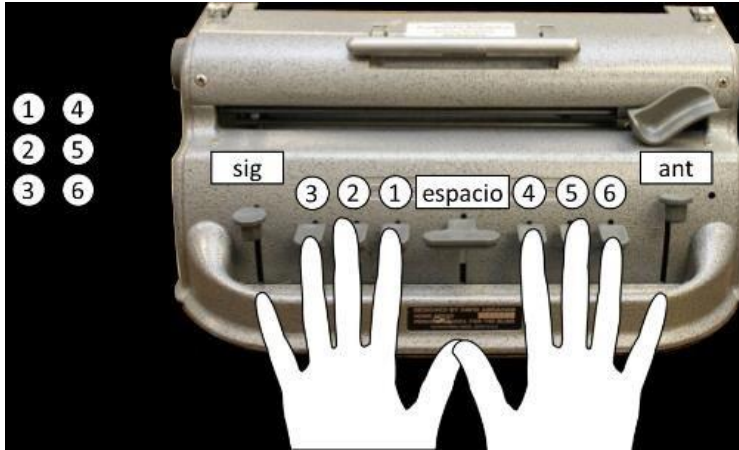
Alfabenin geri kalanı j, k, l, m, n, o harflerine nokta 6 eklenerek oluşur.

Noktalama işaretleri, aksanlı harfler, soru işaretleri, ünlem işaretleri, tireler vb. Daha önce de belirtildiği gibi, bazen farklı bir öge için iki işaret kullanmak gerekir, çünkü noktaların tek bir kutuyla kombinasyonları sınırlıdır.

Okuma esas olarak işaret parmaklarının parmak uçları ile gerçekleştirilir. Parmaklar çizgiyi soldan sağa takip eder ve sol el çizgiyi takip eder ve çizginin sonunda bir sonrakini aramak için aşağı iner.

Yazmak için genellikle ana nota işaretinin noktaları için altı tuşa, solda üç tuşa, 3, 2, 1'de üç tuşa ve sağda

üç tuşa, 4, 5, 6'ya (aynı sırada) sahip bir Perkins makinesi kullanılır. Bu tuşlara parmaklar yerleştirilir, böylece işaret parmakları 1 ve 4 noktalarına, orta parmaklar 2 ve 5'e ve yüzük parmağı 3 ve 6'ya yerleştirilir. Ortada nokta tuşları boşluk bırakma görevi görür. Solda çizgiyi değiştirmek için başka bir anahtar ve bir kutuyu geri taşımak için sağda başka bir anahtar vardır. Nokta tuşlarına aynı anda basılmalıdır. Örneğin, "c" harfini yazarsanız, 1 ve 4 tuşlarına aynı anda basmalısınız.

Bazı yerlerde, üzerine Braille kağıdının yerleştirildiği ve her noktanın bir işaretçi ile işaretlendiği "desen" adı verilen yazı hâlâ kullanılmaktadır; bu nedenle nokta nokta yazılır ve işaretçiyi kâğıt üzerinde kullanırken noktanın aşağıya, yani okumanın tersi yönde çıkacağı dikkate alınarak yazılır. Bu yüzden, sanki bir ayna görüntüsü gibi, yani sağdan sola ve 1, 2 ve 3 noktalarını sağ sütuna yerleştirerek ters yazmalıyız. Yalnızca bu şekilde kâğıdı ters çevirirken metin doğru yönde olacaktır.

Altı nokta arasındaki tüm işaretleri temsil etmenin zorluğu göz önüne alındığında ve bilgisayarların, Braille çizgilerinin, yazıcıların vb. yaygın kullanımı nedeniyle, sekiz noktadan oluşan bilgisayarlı Braille doğmuştur. İki yeni nokta sırasıyla 3 ve 6'nın altına yerleştirilen 7 ve 8'dir. Ayrıca, bazı noktalama işaretlerinin ve sembollerinin temsili okuma için kullanılan braille 'den farklıdır.

İyi bir braille okuyucu dakikada 120 kelimeye ulaşabilir, ancak bu bir kural değildir ve bazen dakikada 200 kelimeye veya daha fazla kelimeye ulaşan insanlar vardır. Ancak ortaöğretim aşamasından itibaren daha belirgin olan görsel okumadan kesinlikle daha yavaş bir okuma sistemidir. Okul aktiviteleri, engelli olmayan diğer öğrencilere göre daha fazla zaman alıcıdır. Braille öğrenmede elde edilen performansın, kişinin doğumda doğuştan görme engelli veya görme bozukluğuna sahip olması durumunda, daha sonra engeli edinesiyle aynı olmayacağı açıktır. İkinci durumda, performansları okuma için daha kötü olacaktır, bu nedenle teknolojilere giriş, öğrencinin çalışmaların hızına uyum sağlaması için gerekli olacaktır. Bu, Braille'nin artık yararlı olmadığı anlamına gelmez, çünkü bir yandan Braille yazmanın defterlerin ve Braille çizgilerinin kullanımı için nasıl çok yararlı olabileceğini göreceğiz ve diğer yandan, bu alfabeyle bilirsek günlük aktiviteler daha kolay gerçekleştirilebilir, çünkü günümüzde gıda, temizlik ürünleri, asansörler, işaretler vb. Kısacası Braille hayatımızın birçok alanında var.

Bu nedenle, belirli bir yaşta veya daha büyük yaştaki bir öğrencinin braille alfabesiyle kitap veya notları bir bilgisayar veya diğer sistemlerin sesli kitap olarak kullanılmasıyla paylaşması normaldir. Buna ek olarak, Braille'deki bir sayfa, kâğıdın boyutunun ve kalınlığının da çok daha büyük olduğunu hesaba katmadan, mürekkeple basılmış bir sayfanın iki katından fazla yer kaplar. Bu, belirli eğitim aşamalarından itibaren taşımayı zorlaştırır ve Braille alfabesi ile basılan metin, teknoloji ve bilginin işitsel yollarla kullanılmasına yol açar.

Not defterleri, bilgisayara bağlanabilen ve bağımsız olarak notları alıp düzenleyebilen küçük cihazlardır, bazı durumlarda klavyesi küçük boyutunu destekleyen braille daktiloya benzeyen birkaç kutunun braille çizgisini içeren basit bir dosya yöneticisidir.

Resim: Braille not alıcı

Braille hattı, bağlı olduğu başka bir cihazdan (bilgisayarlar, akıllı telefonlar vb.) braille kodunda bilgi almayı sağlayan bir cihazdır. İşitme engeli olan insanlar için gereklidirler, çünkü bağlı olduğu herhangi

bir aygıttan bilgilere erişmelerine izin verir, çünkü hem görsel hem de işitsel olarak erişebilirler. Birkaç model vardır ve USB ve Bluetooth ile bağlanabilir.

Resim: Braille hattı

Braille kodu 1825'te ortaya çıktı ve 1932'de dünya çapında kullanılacak okuma sistemi olarak kuruldu. Kod, diğerlerinin oluşturma işaretini oluşturan altı yükseltilmiş nokta hücresinden oluşturulur. Her noktaya onu tanımlayan bir sayı atanır ve bu noktaların birleşiminden harfler ve diğer işaretler oluşturulur. Bazen, kombinasyonların 6 nokta arasındaki sınırlaması göz önüne alındığında, işaretler oluşturmak için birden fazla hücre gerekir. Okuma, işaret parmaklarının parmak uçlarıyla genel olarak gerçekleştirilir. Parmaklar çizgiyi soldan sağa takip eder ve sol el çizgiyi takip eder ve çizginin sonunda bir sonrakini aramak için aşağı iner. Braille yazı hayatımızın birçok alanında mevcuttur: ilaçlar, gıda ve diğer ürünler, tabela veya asansör düğmeleri. Yazı Perkins makinesiyle veya bir desenle yapılabilir. Not alıcıları braille klavyeyi de kullanır. Not defterleri metin düzenlemeye izin veren cihazlardır ve braille çizgileri bağlı oldukları aygıttan (bilgisayar, cep telefonu) bilgi alır.

3.2. Görme Engelli Kişiler için Evrensel Erişilebilirlik

Erişilebilirlik kavramı bugüne kadar, engelli olsun veya olmasın, herhangi bir kişinin belirli bir ortamdan, kaynak veya hizmetten tam olarak yararlanabilmesi için önlemlerin tasarımında ve geliştirilmesinde hesaba katılması gereken bir dizi önlem olduğunu düşünüyoruz. Erişilebilirlik, çevrenin engelli insanlar için oluşturduğu sınırlamaları hafifletmektir (hizmetlerin, süreçlerin, ortamların vb.). Bu nedenle tüm insanların haklarını korumak esastır.

Kullanılabilirlik, bir ortamın, sürecin, nesnenin veya hizmetin kalitesidir, böylece herkesin nasıl kullanacağını öğrenmesi kolaylaşır. Bu kavram bir öncekiyle yakından ilgilidir, çünkü bir şey evrensel tasarımın kriterlerini karşılırsa, nüfusun çoğu için kullanımının daha kolay ve basit olacağı anlaşılmaktadır.

Kullanılabilirlik, teknik yardımların kullanımını da içine alır. Evrensel erişilebilirlik, sonuç basit ve tatmin edici, sezgisel ve öğrenmesi kolay olduğu sürece nesnelerin, içeriğin veya hizmetlerin teknik yardımlarla bile kullanılabileceği anlamına gelir. Ancak, belirli bir eylemi veya işlevi gerçekleştirmek için karmaşık ve uygun olmayan bir yol izlenmesi gerekiyorsa, bir hizmeti, cihazı veya uygulamayı erişilebilir hale getirmenin bir anlamı yoktur.

Her ülkenin kendi mevzuatı olmasına rağmen, uluslararası düzeyde en önemli standart "Engelli Hakları Sözleşmesi" dir. Bu sözleşme, evrensel erişilebilirlik yoluyla, engelli kişilerin katılımının eşit koşullarda garanti edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Evrensel erişilebilirlik, çeşitli disiplinleri (sosyal politikalar, mimarlık, kentsel planlama, teknolojik yenilik) bütünleştiren bir gerçekliğe bakış yolunun kapısını aralamaktadır. Bu nedenle, hepimizin yararlandığı farklı bir bakış açısı uygulamak söz konusudur.

Eğitim alanında, akademik eğitime tam erişime izin veren teknik ve maddi kaynakların eksikliği ve profesyonellerin kapsayıcı eğitim ve mevcut kaynaklar konusunda sınırlandırılmasının görme engellilerin eğitim gelişiminin önündeki en büyük engel olduğunu görüyoruz. **Dijitalleşmeye** gelince, içeriğe erişim geniş ölçüde tercih edilmektedir, ancak bilimsel içeriğe erişime izin veren yazılım ve cihazların geliştirilmesindeki gecikme, görme bozukluğu olan öğrenciler için eğitime erişimde önemli bir engel oldu. Öğrencilerin geri kalanı geleneksel veya dijital tahta aracılığıyla veya bilgisayarlarında bilimsel bir konunun açıklamasını takip edebilirken, görme bozukluğu olan öğrenciler, bilgi işlemede çok daha yavaş olan bu çalışmaların Braille uyarlamalarını takip etmek zorunda kaldılar. Neyse ki bu hızla değişiyor.

Bununla birlikte, öğretmenlerin bilgi eksikliği ve kapsayıcı eğitim prosedürleri ile ilgili eğitim eksikliği ve görme engelli öğrencinin bilimsel eğitime tam erişim için güvенеbileceği kaynaklar önemli bir engeldir.

Evrensel erişilebilirlik, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde belirtildiği gibi engelli insanların bir hakkıdır.

Evrensel erişilebilirlik, diğer cihazların kullanılmasını gerektirse bile, hizmetlerin, malların, içeriklerin ve süreçlerin herhangi bir kişi için öğrenilmesinin ve kullanılmasının kolay olduğu anlamına gelir.

Eğitim alanında, içeriği öğrenciler için erişilebilir kılan araçlar olarak kapsayıcı öğretimi geliştiren kaynaklar hakkında profesyonellerin bilgi eksikliği temel sorundur.

3.3. Görme Engeli ve Görme Bozukluğu Olan Kişiler İçin Teknik Kaynaklar

Görme engelli ve az gören insanlar için birden fazla kaynak vardır. Başlangıçta bu kaynakları, az gören kişiler tarafından öncelikli olarak kullanılanlar ve görme engeli olan kişileri hedefleyenler olarak ikiye ayıracağız. Bu kaynakların bazıları, örneğin ekran okuyucu, her iki nüfus grubu tarafından paylaşılıyor, birbirlerinden bağımsız olmadıklarını söyleyebiliriz. Son olarak, didaktik prosedürlerle ilgili metodolojik kaynaklar veya bilgilere erişim ve bunların eğitimi tüm öğrencilere sağlama yolları hakkında konuşacağız. Ekran okuyucu gibi kaynakların bazıları her iki nüfus grubu tarafından paylaşılıyor, karşılıklı olarak kullanılıyor. Son olarak, metodolojik kaynaklar veya didaktik prosedürlerle ilgili bilgilere erişim ve eğitimi tüm öğrencilere ulaştırma yolları hakkında konuşacağız.

- **Optik yardımlar:** Her türlü büyüteç, okumak için özel gözlükler, uzaktan görüş için teleskoplar, göze ulaşan aydınlatmayı ayarlamak ve düzenlemek için filtreler vb. Bunlar, görme bozukluğu olmayan

insanlar tarafından kullanılanlardan farklı olarak yeni okuma becerileri devreye girdiğinde, kullanımını öğrenmeyi gerektiren kaynaklardır. Genel bir kural olarak, bu kaynaklar öğrencinin herhangi bir basılı bilgiye erişmesine izin verir, böylece bilgilendirmeyi genişletmek veya yazmak gerekli değildir, ancak öğrencinin ders kitaplarını, notları vb. Braille'de olduğu gibi okumak daha yavaştır ve kişi daha fazla yorulma eğilimindedir, daha fazla çaba gerektirir, bu nedenle çalışma süreleri daha kısadır. Bunlar, diğer dijital veya işitsel kaynaklarla birlikte kullanılabilecek yardımcılarıdır.

- **Optik olmayan yardımlar:** Bunlar, metin veya belgeyi yakınlaştıracak kürsüler, daha kalın uçlu kalemler veya işaretler, kontrastı tercih etmek için belirli bir renkteki astarlı kâğıt veya kişinin ihtiyaçlarına uygun aydınlatma gibi öğrenci için okuma ve yazmayı kolaylaştıran tüm kaynaklardır. Genel olarak, bu grupta kontrastı artıran, yorgunluğu azaltan, aydınlatmayı iyileştiren veya daha rahat bir vücut duruşunu destekleyen herhangi bir kaynağı göz önünde bulundurmak geçerlidir, böylece daha kolay ve daha verimli bir okuma sağlar. Bu anlamda, sınıf içinde ışığın konumunu ve türünü veya tahtaya yakınlığı dikkate almak önemlidir.
- **Elektronik yardımlar:** Bunlar görüntüyü elektronik olarak büyötmeye izin veren cihazlardır (cihaza bağlı olarak gerçek boyutun 60 katı büyötmeye ulaşabilir), okumayı, rengi ve aydınlatmayı destekleyen farklı kontrastlar uygular. Beyaz tahtayı görüntüleme gibi hem yakın hem de uzak görevler için kullanılabilirler. Bir çalışma durumunda kullanılacak taşınabilir veya masaüstü cihazlar da vardır. Daha taşınabilir cihazlara elektronik büyüteçler, diğerlerine ise TV büyüteçleri denir. Bu cihazların geniş bir yelpazesi vardır.

- **Ekran büyüteci:** Kontrastın özelleştirilmesi, farenin renginin ve boyutunun uyarlanması, sesle okuma veya odağın yerleştirilmesi gibi ek işlevlerle, görüntü kalitesi kaybı olmadan ekranın dijital genişlemesini kolaylaştıran bazı programlar vardır. Zoomtext, Magic, MacOS ve IOS için Zoom, Windows Büyüteç, mevcut büyüteçlerden bazılarıdır.

- **Makro karakterli klavye:** görme engelli bir kişi için uygun olan daha büyük tuşlar, renkler ve kontrastlarla geleneksel klavyenin değiştirilmesi.

Kısmi veya tam görme engeli olan kişiler için kaynaklar;

- **Not Defteri:** yukarıda bahsedilen cihazlar, metinleri düzenlemeye ve dosyalara kaydetmeye, diğer cihazlara bağlamaya izin verirler. Küçük boyutlu bir braille klavyeye sahiptirler.
- **Braille çizgileri:** Bağlı olduğu cihazdan bilgi çıkışına izin verir. Braille harflerini oluşturan sapların görüldüğü delikli bir şeride sahip bir cihazdır. Bazıları, bağlı olduğu cihazı yazabileceğiniz ve çalıştırabileceğiniz bir braille klavye içerir.

- **Braille yazıcı:** Braille kağıdına 6 veya 8 nokta kodlu yazdırırlar, konuşulan bir arayüze sahiptirler ve bir bilgisayardan, cep telefonundan veya not defterinden belge yazdırırlar. Taşınabilirlik sağlayan boyutta modeller vardır.
- **Ekran okuyucu:** konuşma sentezleyicisi veya braille çizgisi aracılığıyla ekrandaki bilgileri kullanıcıya iletir. En yaygın kullanılanlardan bazıları NVDA, Jaws Ekran Okuyucusu veya Voiceover'dır. Talkback veya sesli Asistan gibi mobil cihazlar için ekran okuyucular da vardır.
- **Optikal karakter tanıyıcı:** Bu yazılım, basılı metne erişime izin verir, bir tarayıcı ile dijitalle dönüştürerek, bilgileri diğer cihazlar (bilgisayar, mobil) ve uyarlamaları aracılığıyla okuyabilir.
- **Metinden konuşmaya dönüştürücü:** konuşma sentezine dayanan, metinleri sentetik ses dosyalarına dönüştüren birkaç programları vardır. Audiotesti, Balabolka, Dspeech, Lectotext.
- **Daisy oynatıcı:** donanım veya yazılım olabilir ve ses içeriğini yeniden üretir, kullanıcı tarafından belirlenen bölümlere, sayfalara, belirli paragraflara veya işaretlere gitmenize izin vererek konuşulan metinde daha sorunsuz bir gezinme sağlar. Şu anda sesli kitap kütüphanesi çok geniştir, görme bozukluğu veya körlüğü olan insanlar için kültüre erişim ve eğitim için büyük bir ilerlemedir.
- **Ses asistanları:** mobil cihazlar için sesli asistanlar, aynı zamanda bilgisayarlar için de giderek daha popüler hale geliyor. Siri, Alexa veya Google sesli asistan en iyi bilinen ve en çok kullanılanlardır. Metin girmek için değil, aynı zamanda uygulamaları açmak, arama yapmak veya çeşitli türlerde bilgi edinmek gibi işlevleri yerine getirmek için de yararlıdırlar.

Optik ve optik olmayan yardımlar, elektronik yardımlar ve büyüteçler gibi görme az görme oranına sahip kişiler için özel kaynaklar vardır.

Toplam veya kısmi körlüğü olan kişiler not defterleri, braille çizgileri, ekran okuyucular, braille yazıcılar veya optik karakter kullanır.

Ekran okuyucular, metin okuma tanıma, daisy oynatıcı veya sesli asistanlar gibi herhangi bir görüş derecesine sahip olup olmadığınız konusunda bazı araçlar kullanılabilir.

3.3.1. Optik, Elektronik ve Dijital Kaynakların Bilimsel Konulara Uyarlama

Önceki bölümlerde gördüğümüz gibi, şu anda birçok durumda birbirini dışlayan değil, muhtemelen tamamlayıcı olan önemli bir kaynak çeşitliliği vardır. Her şey kullanıcının görsel özelliklerine ve becerilerine bağlı olacaktır. Görsel durumlarına bağlı olarak bazı insanlar veya diğerleri için daha uygun araçlar ve belirli etkinlikler için daha uygun kaynaklar bulunmaktadır. Örneğin, bazı insanlar ders kitaplarını okumak için optik yardımlar kullanacaktır, ancak çok uzun okumalar durumunda belgenin ses dosyalarını veya okumayı daha rahat hale getiren TV büyütecisi gibi elektronik yardımları kullanabilirler. Bu son kaynak, çok yönlülüğü ve büyütme kapasitesi nedeniyle bir planı veya grafiği yakından kapatma camlarından veya optik büyüteçten daha yararlı olabilir.

Görme engelli bir öğrenci, tahtayı görmek ve öğretmenin açıklamalarını takip etmek için teleskop veya TV büyütecisi kullanabilirken, görme engeli olan bir öğrenci, öğretmenin tahtada yazan her şeyi yüksek sesle okuması ve gerekirse bu bilgileri erişilebilir bir formatta sağlaması gerekir, böylece öğrenci kendi kaynaklarıyla erişebilir. İkincisi olabilir matematiksel veya bilimsel gelişmeler, formüller veya grafikler

hakkında öğretilecek içeriklere ve görme bozukluğu veya körlüğü olan öğrencinin ihtiyaç duyacağı materyal veya kaynaklarla alakalı bilgi sahibi olmak kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Öğrencinin özelliklerinin ve görsel durumunun, kaynakların kullanımındaki becerilerinin ve yapılacak faaliyetlerin özelliklerinin analizini yapmak çok önemlidir. Bilimsel çalışmalardan bahsettiğimizde, görme engelli veya ileri derecede görme bozukluğu olan engelli öğrenciler bu içeriğe erişmekte zorlanmışlardır çünkü adaptasyonları, çalışma sürecinde kavramayı daha yavaş ve daha zor hale getiren denklemlerin, formüllerin, bilimsel işaretlerin vb. Braille alfabesine aktarılmasını içerir, Buna ek olarak, bu konular görme engelli veya görme bozukluğu olan bir kişi için erişimi çok zor olan grafikler, temsiller ve görüntüler içerir. Braille noktalarıyla oluşturulan kabartma çizim araçları, modeller, yardım planları veya görseller gibi bazı kaynaklar yararlıdır, ancak yetersizdir. Ayrıca, çoğu yazılım, ciddi görme bozukluğu ve körlüğü olan insanlar için aşılabilir bir zorluk olan grafik arayüzlere dayanır. Günümüzde, bu konuların incelenmesini daha erişilebilir hale getiren editörler vardır. Bilimsel-matematiksel editör ve müzik editöründen bahsediyoruz. Her ikisi de gören ve görme engelli insanlar arasındaki iletişimi sağlayarak öğretmen-öğrenci iletişimini kolaylaştırır.

- Erişilebilir bilimsel-matematiksel editör Braille çizimleri ve konuşma sentezi ile kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Bilimsel görevlerde görme engeli olan öğrencilerin çalışmalarını destekleyen büyük didaktik ilgi çekici özel araçlar içerir (matematik, kimya, ...).
- Müzik Editörü: Braille sisteminde müzik yazmayı ve daha sonra ses kartından dinlemeyi sağlayan yazılımdır.

Öğretmenlerin bilimsel bilgiye erişime izin veren kaynakların varlığından haberdar olmaları gereklilik ise, bu kaynaklardan daha iyi yararlanmaları için eğitim almaları esastır. Genellikle görme bozukluğu konusunda uzmanlaşmış, onlara ihtiyaç duydukları kaynakları ve eğitimi sağlayacak profesyonellerin tavsiyelerine sahip olurlar.

Teknik yardımların öğrencinin görüş özelliklerine ve kullanıldığı etkinliklere uyarlanmış olması esastır.

Bilimsel-matematiksel editör, görme olan öğrenciler ve öğretmenler arasında erişilebilir iletişime izin verir ve temel bir yardımcıdır.

Öğretmen eğitimi, özel öğretmenlerden destek ve öğretim planlaması kapsayıcı öğretimin anahtarıdır.

KAYNAKÇA

- ✓ Learn Braille
- ✓ [⠠⠠⠠ - Learn Braille In One Lesson - YouTube](#)
- ✓ Write in Braille
- ✓ [HOW TO USE BRAILLE SLATE AND STYLUS - YouTube](#)
- ✓ [How Blind People Write Braille - YouTube](#)
- ✓ Braille display
- ✓ [HumanWare Brailiant Braille Display - YouTube](#)
- ✓ Earth showcasing the use of Ipad with braille display
- ✓ [Earth showcasing the Use of iPad with braille display - YouTube](#)
- ✓ NVDA
- ✓ [NVDA: The free software empowering blind people world wide - YouTube](#)
- ✓ Zoom text demonstration
- ✓ [Zoomtext Demonstration - YouTube](#)
- ✓ Classroom tools for VI
- ✓ [Classroom Tools for Visually Impaired Students - YouTube](#)
- ✓ [School Helps Visually Impaired Students Reach New Horizons - YouTube](#)
- ✓ Accessible science
- ✓ [Accessible Science: Making Life Sciences Accessible to Students with Visual Impairments - YouTube](#)

Görme engelli ağzını, dilini, kulağını, burnunu ve ellerini kullanarak bilgileri edinir. Görme engelliler güzellik, doğa ve başkaları hakkında geliştirdikleri duygu ve düşünceleri işitme, koklama ve dokunma duyularıyla geliştirirler.

Öğretim süreçlerinde yapılan değişikliklerle, görme engelli çocuk dokunma, işitme, koklama ve arta kalan görme gücünü kullanarak bilgi, beceri ve bağımsız şekilde yaşamını sürdürmeye hazırlanır. Sınıfta, görme işlevini tamamen ya da kısmen yitirmiş bir çocuk erken farkına varıldığında ve sağlık kurumuna sevk edildiğinde, görme düzeltilebilir. Görmesi düzeltilen çocuk, diğer çocuklar gibi öğrenir. Ayrıca, görme engeli düzeltilemeyenlerin öne oturtulması gibi sınıf içi düzenleme ve görsel ders etkinliklerini işitsel ve dokunsal etkinlikler haline getirilmesi gibi öğretim sürecinde yapılan düzenlemeyle, diğer duyu organları uyarılarak, öğrenmelerine zemin hazırlanır. Böylece, görme engelli çocuk yaşadığı yöredeki okula gidebilir ve bulunduğu sınıftaki derslerin amaçlarını gerçekleştirerek, yaşadığı topluma daha iyi hazırlanır ve toplumla bütünleşmesi daha kolay olur.

4.1. Temel görsel ve işitsel algıları ve dikkat becerileri

Resim

Açıklaması: Bir çocuk var, kulaklarını gösteriyor. İşitsel kaynakları gösteren 5 resim var. Ve bir cümle var. İşitsel duyu işitmekten sorumludur.

Eğitsel açıdan görme engelli, eğitimde dokunsal ve işitsel materyallere ihtiyaç duyan kişidir. Bu tanım ilk olarak okumayı akla getirmektedir. Eğitsel açıdan görme engelli olarak tanımlanan birey, okuma için kabartma alfabe ya da konuşan kitaplara ihtiyaç duyar. Görme duyusunu öğrenme amacıyla kullanamaz. Eğitsel açıdan az gören, görme duyusunu öğrenme amacıyla kullanabilen kişidir. Az gören bireyler görme potansiyellerini en üst düzeyde kullanabilmek için gözlük, büyüteç gibi araç gereçlere, büyük puntolu yazı, aydınlatma, zıtlık gibi materyal ve çevre düzenlemelerine gerek duyarlar. İnsanların dış dünyadan aldıkları bilgilerin %85' ini görme kanalıyla aldığı tahmin edilmektedir. Ancak bu, görme yetersizliği olan çocukların görenlerden %85 daha az bilgi alacağı anlamın gelmez. Görme engelli çocukların diğer duyu organlarını da bilgi edinme amacıyla kullanacağı anlamına gelir.

Küçük çocuklar görme duyusu ile dünyayı bütünleşmiş bir biçimde algılar. Görme duyusu çocuğa yakın çevresi dışındaki nesneler ve kişiler hakkında da bilgi sağlar. Görme olmadığında birey dünyayı öğrenmek için kendi incelemelerine ve başka insanların anlatımlarına güvenmek zorunda kalır. Çevredeki birçok nesne küçük çocuğun dokunarak ve işitme yoluyla inceleyebilmesi için çok büyük ya da çok küçük ve çok soyuttur. Sözel tanımlar ise tanımlı yapanın bakış açısına bağlıdır ve eksiktir. Bu nedenle görme engelli çocuklar çevredeki olayları ve nesneleri bütünüyle anlayamazlar.

Kavramsal gelişimleri, normal çocuklara oranla daha geridir. Özellikle soyut kavramlarda başarı düşüktür.

Bunun nedeni ise uygun öğrenme yaşantılarının olmayışdır.

Görme problemi olan çocuklar aynı noktaya uzun süre bakma, ilgisini çekebilecek bir eşyayı fark edememe, nesneyi gözleriyle takip edememe, renkleri ayırt edememe, sık sık eşyalara çarpma, sık sık düşme ya da sağa sola amaçsız uzanma gibi sorunlarla karşılaşabilirler.

Görme engelli çocukların en fazla sıkıntı çektikleri konu alan kavramıdır. Çünkü diğer duyularını kullanarak öğrenme çabası göstermekte alana ilişkin bilgilerde diğer duyuları sınırlı kalmaktadır. Tutma, bırakma, yemek yeme, giyinme benzeri birçok motor beceri yetişkinlerin gözlenip taklit edinmesi sonucu öğrenilir. Görme yetersizliğinden etkilenen çocuklar yetişkinleri gözleyip, taklit etmede güçlük yaşamaktadırlar. Görme engelli çocuklarda engelinden dolayı göz-el koordinasyonu yoktur. Eğitimlerinde ağırlıklı olarak kulak el iş birliğini geliştirmeye çalışmalıdır. Bilişsel gelişim duyuların kullanılmasını gerektirir. Çünkü zihinde bulunan her şey önce duyular aracılığıyla algılanır. Bir çocuğun dokundukları, işittikleri, gördükleri, tattıkları ve kokladıkları çevreye karşılık gelen bir model olarak içselleştirip depolar.

Görme engelli çocukların görme duyusu yoksunluğu çoğu bilgilerden yoksun kalmalarına neden olur.

Bunun için onların dokunma duyusunun kullanımı daha aktiftir.

Görme engelli çocukların kavram, soyutlama ve sınıflama gelişimi yaşatlarından hep geride kalmaktadır.

Görme engelli çocuk göz teması kuramaz, mimik ve jestlerle kendini ifade edemez. Yetişkinlerin dikkatini çekmek için stratejilere sahip değildir. Bu nedenle öfke nöbetleri geçirebilir huysuz olabilir. Bu yola çevrenin dikkatini çekebildiğini keşfettiğinde sözlü iletişim yerine ağlama ve mızıklamayı seçebilir.

Dil öğrenilen bir özelliktir. İşitsel alması nedeniyle görme güçlüğü olanların dil gelişimlerine olumsuz etkisi yok denecek kadar azdır.

Konuşmaya yeni başlayan görme engelli çocukların konuşmalarında ekolali (sözcüklerin anlamsız şekilde tekrarı) denen bir özellik gözlenir. Bunun nedeni çocuğu iletişim anlamı taşımayan dil yaşantılarına maruz kalmasıdır. Ortada işitsel girdi var ancak anlamlı işitsel girdi olmadığı için anlamsız sözcük tekrarları yapmaktadırlar. Sosyal faaliyetlere ilgilidirler. Bağımsız hareket edebilme becerileri sınırlıdır.

Görme yetersizliği olan çocukları fark etmede birçok ipuçları vardır:

- Gözlerinin önünde bulunan ilgi çekici eşyaları takip edememe ya da farkına varamama
- Uzun süre aynı yere bakma
- Farklı bir şekilde gözlerini döndürme
- Sık sık gözlerini ovma ve kaşıma

- Gözlerini ışıktan kaçırma ve gözlerinde titreme
- Sağa sola amaçsız uzanma ve sık sık düşme
- Renkli bir resmin renklerini ayıramama
- Gözlerde kızarma ve yaşarma
- Gözlerinin ortasında bulanıklık ve ışık geldiğinde parlama

Görme Güçlüğü Olan Çocuk Neden Öğrenme Güçlükleriyle Karşı Karşıya Kalır?

Görme güçlüğü olan çocuk hiç göremiyorsa, bedenini nasıl kullanacağını öğrenmede güçlükleri olabilir. Bu güçlük, diğer insanların bazı şeyleri yaparken vücutlarını nasıl hareket ettirdiklerini görememesinden kaynaklanmaktadır.

Görme yetersizliği olan çocuğun çevresinin farkına varması, görenlerin çevreyi farkına varmalarından farklı olmaktadır. Bu nedenle, görme yetersizliği olan çocuğun çevresinin farkına varabilmesine için yeni yöntemlere yer vermesi gerekir. Görerek çevresini tanıma yerine işiterek, dokunarak ve koklayarak çevresinin farkına varması beklenir. Görme yetersizliği olan çocuk çevresini dokunarak tanımaya başlar.

Kişi çevresini ve çevresiyle kendi ilişkisini anlamlandırmasında seslerden önemli ölçüde yararlanır. Ses, titreşimlerin neden olduğu bir enerji biçimidir. Çevrede bulunan nesneler ses çıkarırlar ya da sesleri yansıtırlar. Titreşimler, sesi çıkartan kaynaktan çıkarak havada yol alır. Çevredeki nesnelerin çıkarttıkları sesler ve yankıları aracılığıyla görme engelli kişi nasıl bir çevre içinde olduğunu tasarlayabilir.

• Ses Kaynağını Saptama

Görme engelli çocuğun sesin nereden geldiğini ve kaynağını belirleyebilmesi son derece önemlidir. Sesin kaynağını belirlemeye "iki kulakta işitme" dendiği de olur. Örneğin, cebinizden bozuk para düştüğünde paranın düştüğü yeri görmeden tahmin edebilirsiniz.

Para sol yanınıza yakın bir yere düşerse, çıkardığı sesin şiddeti, yaklaşık olarak paranın nerede olduğunu söyler. Paranın nereye düştüğünü nasıl tahmin edebilirsiniz? Düşen paradan çıkan ses dalgaları etrafa yayılırken giderek zayıflar ve sonunda kaybolur. Para sol tarafa düştüğüne göre, paranın çıkarttığı ses dalgaları önce sol kulağınıza gelir. Ses dalgaları sağ kulağınıza ulaştığında biraz zayıflar. Buradan paranın sol tarafımıza düştüğünü biliriz. Sesin şiddetinden, ne kadar uzakta olduğunu kestirebiliriz. Kulaklarımızdan biri duymadığında ya da kulağımızı kapattığımızda, parayı bulmamız güçleşir. Ses kaynağını ve ses kaynağının hangi uzaklıkta olduğunu kestirebilmek, görme engellilerin konumlarını belirleme ve bağımsız hareket edebilmeleri bakımından son derece önemlidir.

• Yankılamayla Yer Saptama

Sesin yankılanmasıyla yer bulma, kişinin kendisinin ürettiği seslerin, nesnelere çarpıp geri gelmesi ile mümkün olabilmektedir. Duvara yaklaştıkça, parmakların şaklatılmasıyla ortaya çıkan sesin yankısı değişir. Yankılanan seste oluşan küçük değişimler, duvara yaklaşıldığını ya da uzaklaşıldığını gösterir. Vadide bağırdıysanız, orada duyduğunuz şey sesinizin yankısıdır. Dar bir koridorda, parmağınızı şaklatarak ses çıkartın. Koridorun sonundaki duvarın uzağında durun ve şaklayan parmağınızın çıkardığı sesin yankısını dinleyin. Duvara biraz yaklaşın ve parmağınızı şaklatmaya devam edin. Sesin ve yankısının değiştiğini fark

edeceksiniz. Ses yankısını dinlemeyi öğrenmiş görme engelli bir çocuk, parmağını şaklatarak spor salonunun duvarından gelen şaklama sesinin yankısıyla, duvardan hep aynı uzaklıkta yürüyebilir. Bu beceri, küçük yaşlarda edinilmediği takdirde, çok zor öğrenilir.

• Nesne Algısı

Görme engellilerde altıncı duyu var mıdır? Yüzyıllar boyunca görme yetersizliğiyle doğan insanların, gören insanlardan daha iyi işittikleri düşünülmüştür. Bu insanların genellikle “yüzleriyle görme” denilen altıncı duyularının olduğuna inanılmıştır. Bu inancın kaynağı, bazı görme engellilerin çevrelerindeki eşyalara çarpmadan dolaşabilmeleridir.

Görme yetersizliği olanların daha iyi duydukları ve altıncı duyularının olduğu inancı gerçek dışıdır. Gerçek dışı olduğu uzun yıllar önce kanıtlanmıştır. Nesneleri sezebilen görme engelli insanlar, ortalama bir gören insandan daha iyi işitme duyusuna sahip değildir. Her iki grup üzerinde yapılan işitme denemeleri bunu kanıtlamıştır. Görme engelli bir insanın, önünde duran bir engeli fark etmesi, onun neyi dinleyeceğini bilmesinden kaynaklanmaktadır.

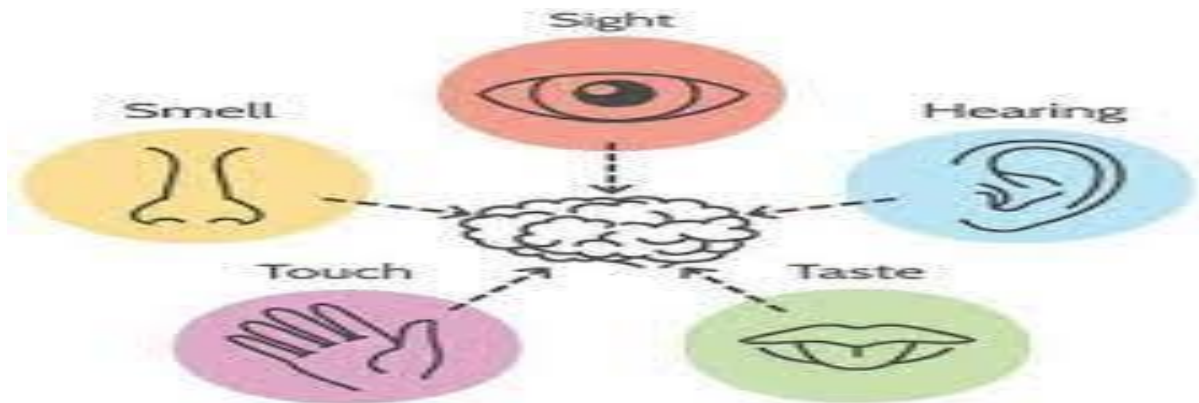
Ses Gölgeleeri

Hepimiz gölgelerin güneş tarafından nasıl yaratıldığını biliriz. Bir öğleden sonra yüzümüzü batıya dönersek, bedenimiz güneş ışınlarının önünü keser ve arkamızda bir gölge meydana gelir. Aynı olay seslerde de meydana gelir.

• Koklama

Koku duyumu bağımsız dolaşma sırasında belirli bir öneme sahiptir. Çevrede her zaman, görme engelli bir insanın tam olarak nerede olduğunu söyleyebilecek birçok koku bulunmaktadır. Bir eczane ilaç, doktor muayenehanesi antiseptik, bir lokanta yemek kokar; bir pasta fırını ise etrafa güzel kokular yayar. Buralardan yayılan koku, çocuklara tam olarak nerede olduklarını söyler. Kahve kavrulan dükkanlarda, bulunulan yere ilişkin tam bir koku işareti işlevini görür. Görme engellilere benzer kokuları ayırt edebilmeleri öğretilmezse, bu ipuçlarından yararlanamazlar

4.2. Duyusal Uyarım

Resim Açıklaması: 5 duyu organı vardır. Göz, kulak, burun, el ve dil.

Görme engelli öğrenciler, diğer duyuşsal engelli öğrencilerle birlikte, genellikle bilgileri yanlış algılarlar veya odaklanmak veya kendilerini sakinleştirmek için ek duyuşsal uyarılar ararlar. Zayıf duyuşsal işleme, bir öğrencinin işlevsel ve akademik görevleri yerine getirmesini zorlaştırabilir.

Öğrencilerin davranışları, duyuşsal işleme problemlerine ipuçları sağlayabilir. Öğrenciler çeşitli duyuşlara çok fazla (hiper) veya çok az (hipo) tepki verebilir. Amaç, öğrencinin duyuşsal bilgileri yorumlama ve organize etmede daha iyi olmasına yardımcı olacak bir ortam sağlamaktır. İlk adım, öğrencinin aradığı duyuşsal bilgi türünü belirlemektir. Genel olarak, çok az tepki veren öğrenciler bir uyarı programına ihtiyaç duyarken, uyarılara çok fazla tepki verenlerin sakinleştirici bir ortama ihtiyacı vardır

Dokunsal Uyarım

Dokunsal, hafif dokunma, basınç, ağrı ve sıcaklığa karşı hassasiyet dahil olmak üzere dokunarak alınan bilgilerdir. Sıkı ve sürekli bir dokunuşu içeren aktiviteler, öğrencileri yatıştırmaya ve sakinleştirmeye yardımcı olurken, vücut kısımlarına hafif ve hızlı dokunmayı içeren aktiviteler daha uyarı verir. Pek çok öğrenci ellerini kirlletmeye veya çeşitli malzemelere dokunmaya direnebilir.

Öğrencinin dokunacağı ve keşfedeceği doku çeşitliliğini ve deneyimini uzatmak amacıyla çeşitli dokulara ve karmaşık deneyimlere kademeli olarak maruz kalmayı teşvik edin. Diğer öğrenciler uyuşuk görünebilir veya her şeye dokunmak isteyebilir. Çocuğu uyarmak için öğrenci için kolları veya sırtını ve boynunu gıdıklama gibi uyarıcı aktiviteler gerçekleştirin. Öğrenciyi, uyarılmasına yardımcı olması için yüzünü yıkaması ve kurutması için teşvik edin.

Dokunsal uyarım arayan öğrenciye yardımcı olacak olası aktiviteler şunlardır: saçları döndürmek, parmakları vurmak, çeşitli kumaşları ovmak, germek için kıpır kıpır oyuncaklar, sarılmak, dokularla oynamak (kum, pirinç, fasulye, tıraş kremi, parmak boyası, puding), krem şanti, play-doh, kil, terapi veya goop) veya dokulardaki nesneleri saklamak, el masajları yapmak veya titreşen oyuncaklar veya masajlar tutmak.

Proprioseptif (İç algı/Öz duyum) Uyarım

Proprioseptif, vücudun parçalarının göreceli pozisyonları hakkında bilgidir. Bu bilgi, kemiklerle ilişkili kaslarda, eklemlerde, bağlarda ve reseptörlerde ortaya çıkan hislerden gelir. Öğrenciye yürürken giymesi için orta ila ağır bir sırt çantası vermeyi düşünün.

Proprioseptif uyarım arayan öğrenciye yardımcı olacak olası aktiviteler şunları içerir: yorganlara sarılmak, puf koltukta oturmak, mafsalları kırmak, bacak bacak üstüne atmak, bacakların üzerinde oturma, ağır iş yükü aktiviteleri, itmek, çekmek, çekmek, çekiştirmek, duvara itmek ve maymun çubukları, bir "güç yürüyüşü" yapın, el arabası yürüyüşü, sürünme veya tırmanma veya duvarda şınav. Öğrencinin kullanması için sessiz bir yere puf koltuk yerleştirmeyi düşünün

Görsel Uyarım

Görsel, gözlerden alınan bilgidir. Mülayim veya monoton görsel girdi sakinleştirici olma eğilimindedir. Sakin bir ortam arayan öğrenciler, ışıkları kısmaktan veya bir kabin ya da bakımlı bir alanda çalışmaktan yararlanabilirler. Parlak ve kontrastı yüksek veya yansıtıcı olan görsel girdi uyarı verme eğilimindedir. Bu öğrenciler video oyunlarını, neon renkleri ve floresan ışıkları tercih edebilirler.

Görsel uyaran arayan öğrenciye yardımcı olacak olası etkinlikler şunlardır: boyalı tırnaklara ve halkalara bakmak; dergiler arasında gezinmek, bir akvaryumdaki balıkları izleyin; "Yağ ve su" oyuncakları izle. Görsel olarak dikkati dağıtabilecekleri ve düzensizliğe yol açabilecekleri için görsel dağınıklığı en aza indirin.

Gustatory Uyarım(tat alma uyarımı)

Gustatory, dil / dudaklar yoluyla alınan bilgidir. Koku duyusuna yakından bağlı. Tatlandırıcı girdi arayan öğrenciye yardımcı olacak olası etkinlikler şunlardır: aromalı kürdan çiğnemek, şeker emmek (ekşi uyarır), sakız çiğnemek, milkshake içmek, buz parçalarını ktırdatmak veya emmek, kahve swizzle çubuklarını çiğnemek, yavaş derin nefesler almak. Öğrenci ayrıca kendini düzenleme, sakinleştirme ve odaklanma için koordinasyon içinde emmesi, yutması ve nefes alması için teşvik edilebilir.

İşitsel Uyarım

İşitsel, kulaklardan alınan bilgidir. Ritmik, yumuşak ve sabit sesler sakinleştiricidir. Yüksek ve değişken sesler uyarıcıdır. Yüksek seslerle dikkati kolayca dağılan bir öğrenci için, öğrencinin dikkatini odaklamak için yumuşak ve sakin konuşmayı kullanın. Öğrenciyi sakinleştirmek için arka planda yumuşak müzik çalın veya gürültüyü tamponlanmak için kulak koruyucuları veya kulaklıklar takmalarına izin verin.

İşitsel uyarım arayan öğrenciye yardımcı olacak olası aktiviteler arasında bir nemlendiricinin uğultusu, bir vantilatörün yumuşak vızıltısı veya ısıık çalma, bir yüzeye kurşun kalem vurma, iPod veya başka bir müzik kayıt cihazında fon müziği veya müzik çalma yer alır. Öğrencinin dinlenebileceği odanın sessiz bir alanına pelüş bir alan halısı veya yumuşak bir halı yerleştirmeyi düşünün.

Vestibüler Uyarım

Vestibüler, iç kulaktaki reseptörler aracılığıyla alınan, hareketi, özellikle hızlanma ve yavaşlamayı algılamamızı sağlayan bilgidir. Görsel sisteme yakından bağlı. Yavaş, tekrarlayan, ritmik aktiviteler ve sürekli kas gerginliği ile ağır çalışma yatıştırıcı ve sakinleştirici olma eğilimindeyken, hızlı hareket etmeyi, dönmeyi ve yön, hız veya vücut pozisyonunu değiştirmeyi içeren aktiviteler daha uyanık olma eğilimindedir. Sandalyesinde hareketsiz oturamayan veya sık sık sandalyede sallanan öğrenci için, öğrencinin küçük işleri tamamlamasını sağlayarak sık sık pozisyon değişikliklerini teşvik edin. Bir sallanan sandalyeyi hazır bulundurun veya öğrencinin büyük bir terapi topuna oturmasına izin verin.

Vestibüler uyarım arayan öğrenciye yardımcı olacak olası aktiviteler arasında sandalyelerde sallanma, terapi topunda otururken işi tamamlama, bar taburelerinde veya ofis koltuğunda dönme, sallanma, bir scooter üzerinde hareket etme, yerde yuvarlanma, denge tahtasında denge, tramboline atlamak, ağır bir kutu taşımak veya yemek arabasını itmek, kayan tahta oynamak, hedefe doğru yerde yuvarlanmak, topun üzerinde zıplamak veya müzikle dans etmek. Öğrencinin dinlenmeye gidebileceği bir alanda bir hamak, sallanan sandalye veya sundurma sallamayı düşünün.

Koku Uyarımı

Koku alma, burundan alınan bilgidir. Sakinleştirici koku örnekleri arasında vanilya ve pişmiş ekmek bulunur. Limon ve nane gibi ayırt edici kokular daha fazla uyarıcı olma eğilimindedir.

Koku uyarımı arayan öğrenciye yardımcı olacak olası etkinlikler şunlardır: parfüm veya vücut spreyi giyin, çizme ve koklama etiketleri sağlayın veya hoş oda spreyleri kullanın. Öğrenci kokulardan mide bulandırırorsa, rahatsız edici kokulardan kaçının ve öğrenciyi onları olumsuz etkileyen kokulardan uzak tutun

4.3. Görsel, Dokunsal ve Haptik hafıza

Resim : Bir kişinin parmağında çok küçük bir hayvan vardır. Bu resim dokunsal hafızayı hatırlatmaktadır.

Görme Kalıntısından Yararlanma

Görme engelli çocuklardan pek çoğunun yazıyı okuyacak kadar yeterli görme kalıntısı vardır. Kabartma harflerle okumada karşılanan güçlüklerden dolayı ve görme engelinin öğrenme ve çevreye uyumunu artırması nedeniyle, görme kalıntısından yararlanma yoluna gidilir.

Eskiden görme kalıntısını kullanmanın gözde daha fazla zedelenmeye yol açacağına inanılırdı. “Kitabı göze yakın tutmak, göze, dolayısıyla görmeye zarar verir.” “Gözleri uzun süre kullanma göze zarar verir.” “Güçlü

mercekleri olan gözlükleri kullananların okumaları, görmelerini kullanmaları göze zarar verir.” Günümüzde bu inanışların yanlış olduğu anlaşılmıştır. Yasal tanıma göre görme engelli olarak tanımlanan çocuklar görmelerini kullandıklarında, görmeleri kötüye gideceği korkusuyla, kabartma yazıyla yazılmış materyalleri parmaklarıyla okumak zorunda bırakılmıştır. Latin alfabesiyle yazılmış yazının gözle okunması, Braille ile (kabartma yazıyla) yazılmış yazının dokunularak okunmasından kolay ve hızlıdır.

Görmenin kullanımının göze zarar vermemesi ve gözle okumanın kolay ve hızlı olması nedeniyle, metinlerin yazı puntolarının fotokopi araçlarının kullanımıyla büyütülmesi ya da büyüteçlerin kullanılması, bunun yanı sıra yazıyla zemin arasındaki zıtlıkların ayarlanması yoluyla görme engellilerin gözle okumaları desteklenmelidir.

Görme engelli çocuğun çevresini farkına varması, görenlerin çevreyi farkına varmalarından farklı olmaktadır. Bu nedenle görme engelli çocuğun çevresini farkına varabilmesi için yeni yöntemlere yer vermek gerekir. Görme engelli çocuğun görerek çevresini tanıması yerine, işiterek, dokunarak ve koklayarak çevresini farkına varması beklenir.

Dokunarak Çevreyi ve Nesneleri Öğrenme

Dokunarak çevreyi ve nesneleri öğrenmek için kas duyumundan ve haptik duyumdan yararlanılır.

Kas Duyusu (Kinestetik Duyum): Dokunma duyusu ısı, nesnenin dokusu ve küçük nesnelerin biçimi dışında çok az bilgi sağlar. Ancak, görme engelliler çevrelerini ve diğer insanları dokunma duyusuyla öğrenirler. Boyutları çok küçük olan nesnelerin dışında, nesnelerin büyüklük, uzaklık ve oran gibi uzaysal ilişkileri,

dokunma ve kas duyumu birlikte kullanılarak algılanır. Bir kovayı yerden aldığımızda ve ağırlığına baktığımızda, kas duyumuzu kullanmış oluruz. Yemeği yerken, kaşığı ağzımıza götürürken kas belleğimizden yararlanırız.

Ayakkabının bağını bağlamak da “kas belleğinin” kullanımına bir başka örnektir. Ayakkabı bağı bağlanırken, ayakkabı bağlamanın her küçük aşaması düşünülmemektedir. Kas duyumu sayesinde ayakkabı bağlama beceri haline gelmektedir. Kas duyumuyla hareket fark edilir ya da / ve bu hareket bellekte tutulur. Bu duyum bize kasların ne yaptığını söyler. Görme engelliler hareket ederken ne zaman döneceklerini, merdiveni çıkacaklarını ya da yürüdükleri mesafeyi tahmin etmede kas belleklerinden yararlanırlar. Görme engelli çocuğa ne kadar çok parmaklarını, ellerini, kollarını ve ayaklarını kullanma şansı verilirse, kas duyumu o kadar gelişir. “Kas belleği” olmaksızın ön kapıdan kaldırıma, sınıftan koridorun sonuna, yataktan tuvalete kadar ne kadar uzaklık olduğunu bilmek olanaksızdır.

Haptik Duyum: Görme engelli bir çocuk, gören bir çocuğun yaptığı gibi, bir nesnenin görsel bir imgesini (hayalini) yaratma yeteneğine sahip değildir. Gören bir insan gözlerini kapayabilir ve görsel belleğinin yardımıyla bir masanın neye benzediğini hatırlayabilir. Görme engelli bir çocuk da belleğinde bir masanın neye benzediğini saklayabilir. Ama o haptik imgeyi (hayali) kullanır. Görme yetersizliği olan çocuğun masaya ilişkin imgesi dokunma, hissetme ve bedeninin hareketlerinin birleşimine dayanır. Buna “haptik duyum” diyoruz.

Doğuştan görme engelli olan çocuk, masayla ilgili tüm dokunsal ve kinestetik izlenimleri bir araya getirerek, gören bir çocuğun bir masayı hayal etmesine benzer bir biçimde, masanın haptik bir kavramını oluşturabilir.

Doğuştan görme yetersizliği olan biri için, masa imgesi şekliyle değil, dokusu, yoğunluğu ve dokunsal biçimiyle görüntülenir. Görme yetersizliği olan kişi nesneye dokunma duyusunu tekrar tekrar kullanarak, nesnenin farklı zamanlarda incelenmesiyle elde ettiği duyumlarıyla belleğini geliştirir. Sonra bu duyumları bir araya getirerek haptik bir imge yaratır. Haptik duyum nesneye santim santim ya da adım adım dokunarak incelemeyi gerektirir. Görme engelli, nesne kavramını nesneye dokunarak, ayrıntılı inceleyerek oluşturur. Gören kişi ise nesne kavramını gözüyle tarayarak gerçekleştirir. Görme engelli görsel bir imgeyi tamamen kavrayamaz, görenler de doğuştan görme engelli bir insanın yarattığı haptik bir imgeyi anlamada güçlük çekerler.

Dünyasını düzenleme ve anlayabilme için görme engelli çocuk mutlaka haptik duyumunu kullanmalıdır. Her şeyi mutlaka parmak uçlarıyla yoklamalıdır.

- ✚ Görme engelli çocuk sınıfta eşyaların tümünü elleriyle yoklayarak tanınmalıdır. Eşyalar tanıtılırken gerçek adları söylenerek tanıtılmalıdır.
- ✚ Zaman, zaman çocuğun dokunma duyarlılığını geliştirmek için parmak uçlarıyla hissedeceği işler verilmelidir. Örneğin, küçük düğmeleri nohut ve mercimekler kendisine gösterildikten sonra karıştırılır ve daha sonra çocuktan parmak uçlarıyla dokunarak birbirinden ayırması istenir.
- ✚ Çevresinde olanları yoklamasına fırsat verilmelidir.
- ✚ Çocuğa tutabileceği nesneler verilmelidir. Bu sırada tutmakta olduğu nesnenin ne olduğu, neye benzediği ve nasıl kullanıldığı açıklanmalıdır.
- ✚ Çocuğun çevresinde bulunan eşyaları iyi tanıyabilmesi için bu eşyaların özellikleri ayrıntılı olarak anlatılmalıdır.

4.4. İletişimsel Etkileşim Stratejisi

Resim Açıklaması: Resimde Bir kadın ve bir kız vardır. Kadın kıza kitaptan bir şey gösteriyor.

İletişim Becerileri Görme engelli öğrenciler çevrelerine ve derslerine ilişkin bilgileri kabartma yazıda olduğu gibi dokunarak kazandıkları gibi, bu bilgileri dinleyerek de büyük ölçüde kazanırlar. Dinleme becerilerinin gelişimi bebeklikten başlar. Görme engelli çocuk çevresini, çevrede oluşan sesleri dinleyerek anlamlandırır. Okul çağında dinleme zaman zaman, dokunarak ve görme kalıntısıyla bilgi edinmenin yerini alır. Görme engellilerin öğrenmelerinin niteliğini dinlemenin artırması nedeniyle, öğretim süreçlerinde dinlemenin ağırlıklı yer aldığı düzenlemelere yer verilmeye başlanmıştır. Kasete okunan kitapların sayısı artmıştır. Derslerde bu konuşan kitaplardan yararlanılmaktadır. Kabartma yazı ve büyütülmüş harflerle okuma hızı düşüktür. Okumadaki bu sınırlılığı gidermek için konuşan kitaplardan sıkça yararlanılır. Görme engelli çocukların dinleme becerilerini geliştirmek ve bu becerilerlerinden en düzeyde yararlanmak bir zorunluluktur.

Görme engelli bir çocuğun dinleyerek çevresini anlayabilmesi için aşağıda sıralanan öneriler dikkate alınabilir.

- Sınıfta görme engelli çocukla konuşurken, adını söylerseniz kendisiyle konuşulduğunu anlayabilir.
- Sınıfta görme engelli çocuktan dilediklerinizi “şunu bana ver”, işte orada” gibi görmeye dayalı cümlelerle ifade etmek yerine “sağ ayağının hemen yanında duran küpü bul”, “masanın sağ üst köşesinde duruyor” gibi cümlelerle ifade ederseniz, çocuğun dilinin gelişmesine ve bağımsız bir şekilde nesneleri bulmasına yardım etmiş olursunuz.
- Çocuğa dikkatli olması gerektiğinde, tehlike durumunda ve mutlu olduğunuzda, sesinizi farklı biçimlerde kullanın. Çocuk ileride ses tonunuza dikkat ederek bu durumları ayırayabilecektir.
- Tamamen göremeyen çocuğun konuşması, görsel yaşantıların olmaması nedeniyle uyarılmıyor olabilir. Nesne görülmeyecek olursa, onu isimlendirmeye ve istemeye gerek kalmayabilir. Bu nedenle çevresinde olup bitenler betimlenerek çocuk uyarılabilir.
- Görme engelli çocuklar görenler arasında yaşamlarını sürdürmeleri nedeniyle dokunurken, "görebiliyorum", "görme" ve "görünüm" gibi kelimeleri kullanmaları engellenmemelidir. Göremiyor olsa bile renklerin adlarını, çimenin yeşil, gökyüzünün mavi olduğunu öğrenmesinin bir sakıncası yoktur.
- Tüm çocuklar öykü okunmasını ve anlatılmasını severler. Bu tür etkinlikler görme engelli çocuğun çok hoşuna gideceği gibi, dilinin gelişmesine de katkıda bulunur. Çocuk anlatılanı anlamaz ve size sorular sorarsa hiç kızmadan sabırlı bir şekilde açıklayınız ve sorularını cevaplayınız. Resim ve şekilleri çocuğa anlatınız.

- Ortamda oluşan seslerin nerelerden geldiğini, dokunmasını ya da artık görmesini kullanarak bulmasına yardımcı olunuz.

Görme engelli bireylerle iletişim kurarken ses tonunun uygun kullanımına dikkat edilmelidir.

4.5.Görme Engelli Bireylerin Eğitsel ve Mesleki Entegrasyonu

Resim Açıklaması: Masanın üzerinde kitaplar ve kitapta bir bardak var. Kalem kutusunda birkaç kalem var.

Engelinin derecesine göre farklılıklar gösterir. Çocuğun eğitim çalışmalarına ne kadar erken başlanırsa netice o oranda yüksek olacaktır. Görme bozukluğunun derecesi ne olursa olsun bu çocukların okuma – yazma öğrenme ve çevrelerinde bağımsız hareket etme gereksinimleri ve hakları bulunmaktadır.

- Görme engeli olan çocukların eğitim programında, aşağıdaki alanlarda düzenlemeler yapılmalıdır;
- Okuma-yazma,
- Dinleme
- Görme kalıntısından yararlanma
Oryantasyon ve bağımsız hareket eğitimi
Günlük yaşam becerileri ve sosyal beceriler

Görme engeli olan öğrencilerden öğrenme amacıyla öncelikli olarak dokunma duyusunu kullanan öğrenciler Braille alfabesi ile öğrenirler. Bu alfabe iki sütunda yer alan altı noktanın çeşitli kombinasyonları ile harflerin, rakamların, noktalama işaretlerinin matematik işaretlerinin, müzik notalarının oluşturduğu bir alfabe sistemidir.

Görme engelli bireyler eğitimlerini öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada genel ve mesleki liselerde sürdürebilecekleri gibi, Görme engelli bireyler için açılan Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezlerinde de sürdürebilirler. Orta okul mezunu olan, genel ve mesleki liseye devam edemeyecek durumda olan ve 23 yaşından gün almamış görme engeli olan bireyler bu okullara gidebilirler.

Görme engelli bireylere; temel yaşam becerilerini geliştirmek, topluma uyumlarını sağlamak, iş ve mesleğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla bu okullarda eğitim verilmektedir. Bu merkezlerde (okullarda) eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

Bu okullarda akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da yer aldığı eğitim programı uygulanır.

Bu program temel alınarak Bireysel Eğitim Planı hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde Bireysel Eğitim Planlarında yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır. Sınıf mevcutları en fazla 10 kişiden oluşur. Bu okullarda dersler görme engelliler sınıf öğretmenleri tarafından okutulur.

Alan öğretmeni tarafından okutulan derslere sınıf öğretmeni de katılır. } Programın süresi dört yıldır. Programın birinci sınıfında bireylere akademik bilgi ve beceriler ile uygulamalı iş eğitimi yoluyla atölyelerde gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılır.

İkinci, üçüncü ve dördüncü sınıflarda ise akademik bilgi ve becerilerin kazandırıldığı dersler ile uygulamalı atölye dersleri verilir. Meslek dersleri, çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ve şartları ile istihdam imkânları dikkate alınarak belirlenir.

İş yerine yerleştirilen bireyler kültür ve meslek derslerini haftada bir gün okulda, uygulamalı beceri eğitimini ise dört gün iş yerlerinde eğitim görürler. İş yerine yerleştirilemeyen bireyler ise okulda eğitimlerine devam ederler.

Dönem sonlarında bireylere karne verilir. Programı tamamlayan bireylere Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi Öğrenim Belgesi verilir. Bu belge yükseköğretime devam etme hakkı sağlamaz, ancak bireylerin herhangi bir işte istihdam edilmesi durumunda ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara tanınan özlük haklarından yararlanmalarını sağlar.

Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezini tamamlayamayan bireyler, yaygın eğitim programlarına, işe ve mesleğe yönlendirilirler. Okula kayıt işlemleri için; Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından eğitsel tanılama yapılan ve gelişim özellikleri okula uygun görülen öğrencilerin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu raporu hazırlanır.

Hazırlanan bu raporlar Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından incelenerek yöneltme kararı alınır ve okula bildirilir.

Yöneltilme kararı okula bildirildikten hemen sonra Aday Öğrenci Kayıt defterine işlenir ve kendi yaş grubu içinde sıraya girer. Sırası gelen aday öğrencinin ailesine posta ya da telefon yoluyla kayıt çağrısı yapılır. Kayıt çağrısı sonunda okula kayıt işlemleri için gelen öğrenci okul psikolojik danışmanı ve özel eğitim öğretmenleri tarafından incelenerek gelişim özellikleri doğrultusunda uygun sınıfa yerleştirilir. Okullarda yemek ve servis tüm özel eğitim okullarında olduğu gibi ücretsizdir. Genel ve Mesleki Lise eğitimini tamamlayıp, üniversite sınavında başarılı olan birçok görme engelli bireyler de bulunmaktadır. Bu bireylerin genellikle avukatlık, müzisyenlik, sosyal, fen ve matematik, edebiyat, din, felsefe, yabancı dil dallarında öğretmenlik; ekonomi, sosyoloji, psikoloji dallarında uzmanlık; çeşitli kurumlarda yöneticilik, yazılı veya sözlü tercümanlık, bilgisayar operatörlüğü ve programcılığı, sekreterlik ve telefon santralçiliği, danışma memurluğu, radyo televizyon ve gazetecilik mesleklerini yapabildikleri bilinmektedir.

Ayrıca İŞKUR ve çeşitli dernekler tarafından Görme Engellilere yönelik Bilgisayar Kullanma, Büro Yönetimi ve Sekreterlik Meslek Edindirme kursları açılmaktadır.

El Sanatları Atölyesinde bireylerin, takı tasarımı, dokuma, ahşap boyama, dekoratif eşya, çiçek yapımı, bebek yapımı ve seramik vb. eşyaların yapım sürecini; aynı zamanda bu süreçte gerekli olan becerilerin kazanılması ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Takı tasarımı atölyesinde, Görme Engellilerin derslerde kullandığı abaküs, örgü, seramik, dekoratif eşya ve süslemeleri yapılmaktadır. Ayrıca bu merkezlerde görme engelli bireylerin bağımsız yaşayabilmelerini sağlamak amaçlı; yemek yapma, ütü yapma, süpürme, toz alma gibi günlük yaşam becerilerinin kazandırılması ve geliştirilmesi çalışmaları yapılmaktadır.

MOTİVASYON HİKAYESİ

Resim: Aşık Veysel'in resmi

Âşık Veysel Türkiye'nin en önemli halk ozanlarından biri olan Âşık Veysel'in iki gözü de görmemektedir. Anılarında çocukluğunda babası tarafından kendisine alınan, telleri kırık üç telli bir sazla müziğe başladığı belirtilmektedir. Görmemesine bağlı, tellerle buluşmasında zorluk yaşamış, şevki kırılmış ama yılmadan devam etmiştir. Bu süreçte en büyük destekçisinin babası olduğu, Veysel'e ısrarla saz çalma konusunda yardımda bulunduğu ifade edilmektedir. Her geçen gün daha bir azimle çalışan Âşık Veysel, azim ve kararlılıkla ustalıklı sazın tellerine sözleriyle hayat veren halk ozanı olmuştur (Dr. Doğan Kaya).

Resim:David Blunkett ve Rehber Köpeğinin Resmi

David Blunkett Doğuştan görme engeli olan ve 4 yaşında yatılı olarak Sheffield Körler Okuluna giden Blunkett, Braille alfabesiyle çok iyi düzeyde okuma yazma becerisine sahipti. Tarihte ilk kez İngiltere hükümet kabinesinde görme engeli olan bir bakan olarak kabineye girdi. Eğitim ve işleri bakanlıkları yaptı.

KAYNAK: [Black 2005 Full | Türkçe Altyazılı - YouTube](#) = SİYAH(BLACK) TÜRKÇE DUBLAJ

KAYNAKÇA

- <https://oxfordturca.com/gorme-engelliler-egitimi/>
- <http://www.antalyaozelegitim.com/blog/psikolojik-degerlendirme-ve-danisma/gorme-yetersizligi-olan-bireylerin-egitimi.html>
- https://www.academia.edu/7508845/ANADOLU_%C3%9CN%C4%B0VERS%C4%B0TES%C4%B0_A%C3%87IK%C3%96GRET%C4%B0M_FAK%C3%9CLTES%C4%B0
- <https://www.teachingvisuallyimpaired.com/sensory-input.html>
- https://www.academia.edu/7508845/ANADOLU_%C3%9CN%C4%B0VERS%C4%B0TES%C4%B0_A%C3%87IK%C3%96GRET%C4%B0M_FAK%C3%9CLTES%C4%B0
- https://www.academia.edu/7508845/ANADOLU_%C3%9CN%C4%B0VERS%C4%B0TES%C4%B0_A%C3%87IK%C3%96GRET%C4%B0M
- <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/907791>
- http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_Engeli-Olan-%C3%87ocuklar%C4%B1n-T%C3%BCrkiyede-E%C4%9Fitime-Eri%C5%9Fimi.pdf
- <http://kadikoy.meb.gov.tr/video2.asp>

ÜNİTE 5

AKRAN DESTEĞİ VE AKRAN MENTORLUĞU

Giriş

5.1 AKRAN DESTEĞİ VE AKRAN MENTORLUĞU

5.1.1 TANIMLAR

5.1.2 AKRAN DESTEĞİ VE AKRAN MENTORLUĞU İLKELERİ VE ÖZELLİKLERİ

5.1.3 AKRAN DESTEĞİ VE AKRAN MENTORLUĞU AVANTAJLARI

5.2 AKRAN MENTORLARI İÇİN YETENEKLER

5.2.1 KRİTERLERİ

5.2.2 AKRAN MENTORLARI İÇİN BECERİLER

ÜNİTE HEDEFLERİ

Bu Ünite, öğrencileri akran desteği ve akran mentorluğu yönteminin kavramı ve parametreleri ile tanıştırmayı amaçlamaktadır.

Ana öğrenme hedefleri şunlardır:

- Akran desteği teorisi ve pratiği hakkında net bir resim vermenin yanı sıra diğer tekniklere göre avantajlarını tanımlamak.
- Onlara yöntemin etkinliği için bilgi ve argümanlar sunmak, gönüllü mentorların kriterlerine ve becerilerine odaklanarak tekniklerin uygulama şekli hakkında bilgi sahibi olmak.

Giriş

Her türlü destek yöntemi giderek daha popüler hale gelmektedir. İnsanların her geçen gün sorunlarının artması onları çözüm aramaya sevk ediyor. Bir sorunu çözmek zorunda kaldığımızda, yardım isteriz. Bu yardım genellikle bir uzman aracılığıyla olur. Bununla birlikte, yakınımızdaki insanlar tarafından, sosyal çevremizden verilen yardımın, daha kolay, ihtiyaç duyduğumuz anda, istendiğinde ve hızlı bir şekilde olmasının daha faydalı olduğu kanıtlanmıştır.

Yukarıdaki sonuca dayanarak, yeni bir dizi özel destek tekniği geliştirilmiştir. Ne bir uzmanın yardımıyla ne de bir arkadaşın yardımıyla ilişkilendirilmeyen bu destek şunları temel almaktadır:

- Anında etkileşim
- Eşitlik

- Yöntemin uygulanması için tekniklerin geliştirilmesi

Bu teknikler kümesine akran desteği ve akran mentorluğu denir.

Akran psikososyal desteği bir dizi adım ve danışmanlık tekniği içerir ve katılımcıların benzerliklerine dayanarak anında deneyimsel yardım fikrine dayanır.

5.1 AKRAN DESTEĞİ VE AKRAN MENTORLUĞU

5.1.1 TANIMLAR

Akranlar, destek yönteminde yer alan tüm kişilerdir. Bir uzman rolüne sahip değildir, ancak aralarında benzerlikler olabilir:

- Bir olay veya durumla ilgili geçmişte kişisel deneyime sahip olma
- Sosyal benzerlikler
- Ekonomik benzerlikler
- Kültürel benzerlikler
- Dil benzerlikleri
- Cinsel yönelimdeki benzerlikler
- Meslekteki benzerlikler
- Eğitimdeki benzerlikler

- Yaş benzerlikleri
- Sağlık durumundaki benzerlikler

Tek bir tanımı olmamakla birlikte, psikososyal akran desteği, sorunlarını birlikte çözmeye çalışan ve benzerlikleriyle birbirlerine destek olan, kendi güçlü yönlerine ve becerilerine dayanan akranları içerir.

Ayrıca, gönüllü rehberleri, yöntemin teknikleri ve becerileri konusunda eğitim yoluyla uygulanmasına katkıda bulunan akranları da içerir.

Akran psikososyal desteği, uzman rolü olmayan bir kişinin, bir sorunu çözmek için bazı benzerlikleri olan bir arkadaşına gönüllü olarak yardım sağlama sürecini içerir.

5.1.2 Akran Desteği, Akran Mentorluğu İlkeleri ve Özellikleri

Akran desteği ve mentorluğun dayandığı bazı temel ilkeler şunlardır:

1. Benzerliklere dayalı karşılıklılık ilişkisi, tutarlılık duygusu ve akranlar arasındaki hiyerarşik yapıdan kaçınma.
2. Bir uzmanın varlığı ve onu diğerlerinden ayıran rol, ancak diğer akranlarla ortak bir deneyime veya benzerliğe dayanarak rollerini oynayan danışmanların varlığı.
3. Akran desteği ve mentorluk uygulayabilmek için akran benzerlikleri bir sorunu çözmek için yararlı olmalıdır. Bu durumda, akrabalık veya arkadaşlık gibi benzerlikler yöntemi uygulamak için bir ön koşul değildir.

4. Eşitlik ilkesinin gelişmesi, benzer yaşam deneyimlerini, sorunlarını ve endişelerini paylaşan insanlar arasında destekleyici bir eşitlik ilişkisinin kurulmasını gerektirir.
5. Kendi güçlü yönlerimize güvendiğimizde, zorluklardan kurtulmanın mümkün olduğu inancını yansıtan sorumluluk, etkinleştirme, inisiyatif yoluyla güçlenme ve teşvik ilkesi.
6. Kendi kendine yardım ve kendini iyileştirme ilkesi. Kendi kendine yardım hem yardım alan kişi hem de yardım eden kişi için tedavi edicidir.
7. Problem çözmede ve yöntemin uygulanmasında ekip çalışmasının oluşturulması, kendini gerçekleştirme, kişisel gelişim.
8. Destekleyen ve aktif dinleyicinin rolünün geliştirilmesi ve sorunların başkalarına herhangi bir şekilde atanmasından veya bunların çözümünden kaçınılması

Yukarıdaki ilkelere dayanarak, akran psikososyal desteği ve mentorluğu aşağıdaki özelliklere sahiptir:

- Karşılıklı ve gerçek destek
- Eşitlik ve güven
- Deneyimsel bilgi ve anlayış
- Deneyimsel empati
- Gayri resmi ve hiyerarşik olmayan etkileşim çerçevesi

Sonuç olarak, açıklanan ilkeler ve özellikler, yöntemin ana sonucuyla, yani kişilerin kişisel deneyimleriyle, ortak özelliklere dayalı bir topluluğun üyeleri olarak eşit karşılıklı ve pratik tavsiye verebilmeleriyle ilgilidir.

Bu destek genellikle daha etkili olarak kabul edilir, çünkü:

- Bir uzmanın veya sorun çözücü rolünü üstlenen birinin verebileceğinden kısmen veya tamamen farklıdır.
- Daha gayri resmi bir versiyon hissi ile, duyuşsal engelli bir grup öğrencide karşılıklı anlayış hissi eşlik ettiğı için daha kolay algılanır ve kabul edilir hale gelir.

Akran desteğı, eşitlik, teşvik, paylaşılan deneyim ve karşılıklı yardımlaşma ile ilgili ilke ve özelliklere dayanır.

5.1.3 AKRAN DESTEĞİ VE AKRAN MENTORLUĞU AVANTAJLARI

Akran desteğı ve akran mentorluğundan yararlanmanın diğerk tekniklere göre avantajları vardır:

- Bir uzmanın temel rolünden farklılaşma yoluyla yenilenme duygusu, farklı yöntemler ve diğerk ilişkiler türleri olmayan insanlar arasındaki destek.
- Genel olarak akranları için yüksek düzeyde gayret ve katılım, uygulama ve modele katılım süreci.
- • Gönüllü mentorlar için en büyük gayret ve katılım, çünkü diğerk yöntemlere kıyasla gerekli rolleri ve sorumluluklarına daha az gereksinim vardır.
- Akranların rolü ile uygulanabilecek en geniş yöntem yelpazesi ve daha geniş sonuç ufku.

- Gönüllülük, katılım ve kişisel deneyime dayalı bir dizi yöntem olduğu için karşılanabilecek destek taleplerinin sayısının genişletilmesi.

Akran desteği, uygulama ve etkinlik ufkunu genişleten diğer tekniklere göre avantajlara sahiptir.

5.2 AKRAN MENTORLARININ BECERİLERİ

5.2.1 KRİTERLERİ

Gönüllü bir mentor olmak için iki temel soruyu cevaplamalısınız:

- Duyusal engelli (görme engelli, işitme engelli veya her ikisi) öğrencilerle çalışırken böyle bir yöntemin uygulanmasının nedeni nedir?
- Böyle bir uygulamanın amacı ve istenen sonucu nedir?

Yukarıdaki soruları yanıtlayarak, gönüllü mentorlar olarak sahip olmanız gereken bazı kriterlere geliyoruz:

1. Hem hazırlık sırasında hem de yöntemin uygulanması sırasında motivasyon.
2. Yöntemin uygulanmasında sürekli katılım hissi.
3. Akranlar, topluluk ve diğer danışmanlarla koordinasyon ve etkileşim.
4. Mentor rolünü gerçekleştirmek, etkinliğini değerlendirmek.
5. Yöntemin sonuçlarında ara ve nihai hedeflerin tanımlanması

6. Yöntemin avantajlarının vurgulanması
7. Topluluğun avantajını vurgulamak.
8. Uyum duygusunu geliştirmek ve motive etmek
9. Yöntemin uygulanma nedenlerinin iyi anlaşılması.
10. Uzmanlara değil gönüllülere dayalı yöntemin etkinliği ile ilgili olası önyargıların tersine çevrilmesi.
11. Yeterli sayıda gönüllü danışmanın varlığı ve zor durumlardan kaçınılması.

Gönüllü Mentorlar için kriterler paydaşların etkinleştirilmesi, kilit rolleri, tüm modelin koordinasyonu ve akran grubunun tutarlılığı ile ilgilidir.

5.2.2 AKRAN MENTORLARININ BECERİLERİ

Kendinizi bir akran danışmanı veya akran akıl hocası olarak algılamak için aşağıdaki becerileri geliştirmeniz gerekir:

1. Kendini tanıma

Başka bir kişiyi etkili bir şekilde destekleyebilmek için, kendinizi daha iyi anlayarak başlamak önemlidir: Bir insan olarak kim olduğunuz, düşünme şekliniz ve kişiler arası kişisel ilişkilerinize tepki verme şekliniz nedir bunları cevaplamak çok önemlidir.

Kişisel düşünce ve duyguların farkındalığı, etkili bir akran danışmanı ve mentor olmaya çalışırken atmanız gereken ilk adımdır. Kişisel inançlarınızın ve duygularınızın farkına varırsanız, destekleyeceğiniz kişinin inançlarını ve duygularını etkilemeden, onları kolayca yönetebileceksiniz.

2. Kişisel önyargılar

Çeşitli konularda, özellikle görüşlerin heterojenliği ile karakterize edilen kişisel önyargılarınızı anlamak gerekir. Kişisel önyargıları kaçınılmaz olarak günlük hayatımızda olan her şeyi algılama şeklimizi renklendirmektedir. Duyusal bozukluklar ile ilgili önyargılar incelenmelidir.

3. Kabul

Başka bir kişiye yardım etmeye çalıştığımızda, onu gerçekte olduğu gibi kabul ettiğimiz ve saygı duyduğumuz mesajını iletmemiz gerekir. Utanç ve utanç tehdidi olmadan, sorunlarını paylaşmak ve araştırmak için kendisini güvende hissetmesini sağlamak gerekir. Diğer insanlar için bir kabul ve saygı atmosferi oluşturuyoruz:

- olduğu her şeyin kabulü

- inançlarına saygı
- kendisi ve görüşleri için takdir
- eleştirel olmayan tutum
- aktif dinleme
- bize güvenilen şey için sırdaşlık gözetmek

4. Öz -günlük

Diğer insanlara etkili bir şekilde yardımcı olmak için gerçek ve dürüst olmanız gerekir. Böyle bir tutumun temelleri özgünlükte yatmaktadır. Diğer insanlara olan gerçek ilgimizi iletiyoruz ve birbirimize güveniyoruz:

- Orijinal
- Düz
- Dürüst
- Temiz

5. Empati

Empatinin en basit tanımı, kendimizi başka birinin yerine koyabilmektir. Empatiyi genellikle sempati ile karıştırırız, ama aynı şey değildir. Empati, bizi başka bir insan dünyasına geçici olarak tanıtırken

aynı zamanda kendi içimizde kalan yoldur. Bu, yargılamadan veya ona sempati duymadan, kendi gözlerimizle görme, akranın duygularını hissetme, kendi duygularımızı kontrol etme ve tarafsız kalma yeteneğidir. Empati, duygusal katılımdan veya keyfi sonuçlara varmadan farklı olduğu gibi şefkat ve sempatiden de farklıdır.

Bir şeyleri başka birinin bakış açısından algılama yeteneği ve onun ona verdiği anlamı anlama çabasıdır. Aşağıdaki durumlarda, başka bir kişinin kendini içinde bulduğu benzersiz durumu anlama çabamızı paylaşıyoruz:

- Ona ne olduğunu anlamakla gerçekten ilgileniriz
- Karşılaştığı durumla ilgili uygun sorular sorarız
- Onun ilgisinin rehberliğinde düşünür, hareket eder ve hissederiz
- Keyfi sonuçlara ve değerlendirmelere varmaktan kaçınırız

6. Sözsüz iletişim

Kendimizi düşündüğümüzde, iyi dinleyiciler olduğumuzu düşünebiliriz. Aşağıdaki alıştırmalar, gerçekten iyi bir dinleyici olup olmadığınızı, söylenenleri gerçekten dinlemenizi ve nasıl geliştirebileceğinizi belirlemenize yardımcı olacaktır. Aşağıdaki iki soruyu düşünmeye çalışın:

- Bir şey söylemek istediğinde ama kimse dinlemediğinde kendini nasıl hissediyorsun?
- Birinin sizi gerçekten dinlemediğini nasıl anlarsınız? İşaretler neler?

İlk soruya vereceğiniz yanıtlar (örneğin, hayal kırıklığı, öfke, üzüntü, sinirlilik, vb.), Onu gerçekten dinlemediğinizi anladığında akranınızın nasıl hissedebileceğini anlamanıza yardımcı olacaktır.

İkinci soruda, cevaplarınız aşağıdakilerden bazılarını içerebilir:

- Göz teması eksikliği
- Hayal kurmak- pencerenin dışı gibi başka bir yere bakması
- Yüz ifadesi sıkıldığını göstermesi
- Gergin olduğunu veya bir şeyin onu rahatsız ettiğini göstermesi
- İlgi eksikliği
- Tartışma konusunu değiştirmesi
- Şakalar yapması
- Saatine bakması
- Problemi dinlemeden çözümler önermesi

7. İç Konuşmaların Dikkat Dağıtıcılığı

İşsel konuşma (zihninizde yaptığımız konuşma, aynı zamanda başka bir kişiyle konuşmak) dikkatimizi ciddi şekilde dağıtabilir. Akran psikososyal desteğine ilk başladığınızda, bu iç konuşmada "Bunu söylemek zorunda mıydım?", "Saat kaç?", veya "Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum!" gibi

sorular olabilir. Stresiniz ve deneyim eksikliğiniz nedeniyle bunları kabul etmek önemlidir. Ancak kendimizi tartışmaya hızlı bir şekilde geri dönmeye teşvik etmek de önemlidir.

8. Etkin Dinleme

Dinlemek aşağıdaki anlama gelir:

- Söyleyecek bir şey bulmak için sabırsızlanmıyorum
- Acelem yok ve sözünü kesmiyorum
- Dikkatimi bana söylediklerine odaklıyorum
- Duruşum gerçekten orada olduğumu ve onu dinlediğimi gösteriyor.
- Gülüşüm, ünlemlerim ve selamlarım konuşma açısından uygun ve uyumludur.
- Kendi kişisel sorunlarımı (endişeler, korkular, kaygılar) soyutlamaya çalışıyorum.
- Dikkat dağıtıcı şeylerden kaçınırım
- Onun kişiliğini öğrenmeye çalışıyorum
- Acele sonuçlara varmaktan kaçınırım
- Onu yargılamam veya değerlendirmem
- Onun sorununa çözüm bulma isteğine direniyorum

9. Ana Sorunun Tanımlanması ve Odaklanma

Aktif dinlemenin temel amacı, eşin karşılaştığı sorun hakkında size ilettiği her şeyi anlamaktır. Daha sonra, bir akran danışmanı olarak, karşılaştığı ve çözmek istediği durumu oluşturan bireysel unsurları açıklığa kavuşturmasına yardımcı olacaksınız:

- Durum nedir- ne oldu (gerçekler)?
- Baskın düşünceler – Öğrencinin sorun hakkında düşünme şekli nedir?
- Duygular- öğrenci sorun hakkında ne hissediyor?
- Davranış / eylemler- öğrenci sorunu çözmek için ne yaptı veya yapmıyor?

Bir sorunu tanımlamak için, önemli boyutlarını aydınlatmalı ve dikkatimizi bireysel ayrıntılara odaklamalıyız. Bu nedenle, bilginin gerekli olduğu ana alanları aklınızda bulundurarak başlayın ve öğrenciyi uygun istek ve motivasyonları kullanarak bunlara odaklanması için yönlendirin.

10. Yansıma

Yansıma, tekrarlamanın akran tarafından yeni ifade edilen bir düşünceyi veya ifadeyi yansıttığı beceridir.

Yansımayı uygulamak için şunları yapmalısınız:

- Eşin tarif ettiği deneyimden önemli bir öge seçin ve son cümlesini veya son sözlerini geri bildirim veya yansıma olarak tekrarlayın.

- Cevabınızı, eşinizi size daha fazla şey söylemeye motive eden ve teşvik eden bir soru olarak formüle edin

Bu şekilde şunları yapabilirsiniz:

- İlginiz dağılmadan onu dikkatle izlediğinizi anlamasını sağlayın.
- İlişkiniz için önemli olan empatiyi gösterin
- Tartışma sırasında kendisi için önemli olan bir şeye odaklanın.
- Sizinle daha fazla konuşması için onu teşvik edin.

11. Açıklama

Açıklama, her şeyin dinlendiğini söylediği beceridir. Bu nedenle, bu beceriyi kullanarak, aslında az önce duyduğunuz mesajı kendi kelimelerinizle tekrarlayacaksınız.

Yorumlama becerilerini uygulamak için aşağıdaki yönergeleri aklınızda bulundurun:

- Kendi kelimelerinizi kullanın. Spontane tekrarlama bir ifade değildir.
- Asistanın kullandığı dille eşgüdüm sağlamaya çalışın. Bir olayı veya durumu tanımlamanız gerektiğinde, kullandığı terime tam olarak atıfta bulunmak daha iyidir, örneğin "Ezilmiş" değil, "Yaralı".

- Açıklamaya kendi varsayımlarınızı eklemeyin- Yorumlardan ve kişisel değerlendirmelerden kaçının- Duyduklarınızın içeriğine bağlı kalın.
- Dürüst olun- Durum böyle değilse anlıyormuş gibi davranmayın.
- Kısa ve doğrudan olun.

12.Özetleme

Özetleme becerisi sayesinde, eşin bahsettiği ana noktaları bağlayabilir ve kapsamlı bir bağlamda özetleyebilirsiniz. Böylece şunları yapabilirsiniz:

- Tartışmadan topladığınız ana bilgileri özetleyin
- Randevunuzu sonlandırın
- Bir sonraki toplantınız ile kendinizi tanıtın
- Bazı konuları daha fazla tartışmak için ivme kazandırın
- Bir sorunu oluşturan çeşitli boyutlara odaklanın
- Tartışmada boşlukları doldurun
- Hem akranlara hem de kendinize düşünmek için zaman tanıyın

13.Sorgulama: Açık Uçlu ve Kapalı Uçlu Sorular

Eşle iletişim kurduğunuzda iki ana soru türü kullanacaksınız: kapalı sorular ve açık sorular. Her tür belirli amaçlara hizmet eder.

Aşağıdakiler amaçlarını anlamana yardımcı olacaktır, böylece tartışmanın akışına ve hedeflerine göre ne tür bir soru sormanız gerektiğine karar verebilirsiniz.

- Kapalı uçlu sorular: Kural olarak, bu tür sorular tek heceyle veya "evet" veya "hayır" ile cevaplanır. Örneğin: "Kaç yaşındasınız?" veya "Yurtdışında çalışmayı düşünüyor musunuz?"
- Açık uçlu sorular: Bu tür sorular cevapların tamamlanmasına ve sorunların araştırılmasını kolaylaştırır. Amaçları, sorunu açıklığa kavuşturmak için daha fazla veri ve ayrıntı toplamaktır. Açık uçlu sorular kullandığınızda, akran, zorluklarıyla ilişkili daha detaya, davranış ve duygularda gerçekleri çözme fırsatına sahip olacaktır.

14.Kendini İfşa Etme

Bu beceri, kişisel düşüncelerinizi ve deneyimlerinizi duysal engelli öğrencilerle (görme bozukluğu, işitme bozukluğu veya her ikisi) paylaşmaktır. Amacı, akranın seçeceği çalışmaların yönü veya mesleki statüsü veya geleceği veya onu ilgilendiren herhangi bir şey hakkındaki kafa karışıklığı ile ilgili zorluklar yaşayan tek kişi olabileceği hissini normalleştirmektir.

Buna ek olarak, bu becerinin amacı, kendi deneyiminize benzer şekilde zorlukların üstesinden gelinebileceğine dair umut ve inanç inşa etmektir. Uygulanmasının bir koşulu, aranızda karşılıklı saygı ilişkisi oluşmuş olmasıdır.

Etkili olmak için, kendini ifşa etmek aşağıdaki koşullar altında yapılmalıdır:

- Akranını güçlendirmek için yapılmalıdır. Bu, sizin aynı sorun hakkında düşünme şeklinize odaklanarak kendini ifşa etmekten kaçınmanız gerektiği anlamına gelir.
- Hazır bir çözümü empoze etmemelidir (ör. "Bununla başa çıkmak için bir kariyer danışmanına gittim. sen de git!"). Amacı, yardımcıyı kullandığınız çözüme yönlendirmek değil, ilişkide karşılıklılık ve eşitlik yaratmaktır.
- Oldukça tatmin edici bir şekilde yönettiğiniz bir konu hakkında kendi kendinize açıklama yapmak iyidir. Hala sizi rahatsız eden ya da onunla yüzleşmediğiniz bir şey için değil. Aksi takdirde, yanlışlıkla umut olmadığı mesajını verme veya kendinize dikkat çekme riski vardır. Kendini açığa vurmak iyimserlik ve zorlukların üstesinden gelinmesi umudu yaratmalıdır. Kendini açığa vurma, arkadaşların verdiği yardımla aynı değildir, "Bana ne olduğunu söyle" veya "Senin pozisyonunda ... yapmaya çalışırdı" gibi müdahaleler kullanılmalıdır.

15.Yeniden Çerçeveleme

Sorunla ilgili düşünce tarzını değiştirmeyi amaçlayan, alternatif yorumlar veya yeni anlamlar öneren bir danışmanlık becerisidir. Bu beceriyi kullanmak öğrenciye şöyle demektir: "Duruma başka bir

açıdan bakalım". Her gün bize neler olduğunu bir çerçeve aracılığıyla açıklayabilirsiniz. Bu bağlamda, deneyimlerimize verdiğimiz yorumu veya anlamı belirler. Bu nedenle, bağlam katı veya tek boyutlu olduğunda, bizi karşılık gelen yorumlara yönlendirebilir.

16. Karar Verme ve Problem Çözme

Bu teknik sayesinde eşin düşük performans, devamsızlıklar, düşük motivasyon gibi çeşitli zorluklarla yüzleşmesini destekleyebilirsiniz. Ayrıca profesyonel kariyeri hakkında planlar yapması için onu destekleyebilir. Ek olarak, bu teknik sayesinde öğrencileri karşılaştığı herhangi bir sorunu öğrenmeleri ve uygulamaları için eğitebilirsiniz, bu nedenle genel olarak günlük yaşamını iyileştirmeye yardımcı olur. Sorunun ciddiyetini azaltmak veya belirlenen hedeflere ulaşmak için sorunu tanımlama, hedefleri formüle etme ve uygun stratejileri uygulama yeteneği olarak tanımlanır.

Kendinize dikkat etmek, yukarıdaki beceriler kadar önemlidir:

- Kendinize karşı nazık olun- Mucize işçi rolünü değil, akran akıl hocası rolünü üstlendiğinizi unutmayın!
- Kendi sosyal ağından destek alın- arkadaşlarınız, akrabalarınız, sınıf arkadaşlarınız vb.
- İhtiyacınız olduğunda, programınızda ve günlük rutininizde küçük değişiklikler yapın.
- Gevşeme tekniklerini öğrenin ve kullanın.
- Her gün ortaya koyduğunuz tüm çabalar için kendinizi teşvik edin ve ödüllendirin.

- Kimseyi değiştiremeyeceğinizi unutmayın.
- Her gün dikkatinizi yaptığınız veya başınıza gelen iyi bir şeye odaklayın.
- Sağlıklı ve dengeli beslendiğinizden, düzenli egzersiz yaptığınızdan ve yeterli uyuduğunuzdan emin olun.
- Planlamanız gerekse bile günlük hayattan kısa molalar verin. Bu molalarda rahatlayıp iyi vakit geçirdiğinize emin olun.

İşinizde iyi şanslar!

Akran mentorlarının becerileri, rolleri için motivasyon, güvenilirlikleri, yöntemin uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek potansiyel sorunları önleme ve çözme ile ilgilidir.

KAYNAKÇA

- ✓ Baksi, A.K. (2010). Experiences in peer-to-peer training in diabetes mellitus: challenges and implications. *Family Practice*, 27, i40-i45.
- ✓ Burwell, R., & Chen, C. (2006). Applying the principles and techniques of solution-focused therapy to career counselling. *Counselling Psychology Quarterly*, 19(2): 189–203.
- ✓ Ivey, A. E. & Gluckstern, N. B. (1999). Συμβουλευτική: Βασικές Δεξιότητες Επιρροής. (Μ. Μαλικιώση – Λοϊζου, μετάφραση – επιμέλεια), (β' έκδοση) Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- ✓ Lekka, F., Efstathiou, G., & Kalantzi – Azizi, A. (2013). “Student to Student”: The application of a web-based peer support program in academic settings. *Zeitschrift für Beratung und Studium*, 4, 109 – 113.
- ✓ Λέκκα, Φ., Ευσταθίου, Γ. & Καλαντζή – Αζίζι (2014). Διαδικασία Σχεδιασμού και Οργάνωσης Προγραμμάτων Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης Ομοτίμων: Το Παράδειγμα του Προγράμματος «Από Φοιτητές για Φοιτητές». Στο Μ. Μαλικιώση – Λοϊζου (επιμ). Συμβουλευτική Ομηλίκων στην Εκπαίδευση. Αθήνα: Πεδίο
- ✓ Λέκκα, Φ., Ευσταθίου, Γ. & Καλαντζή – Αζίζι (2007). Εγχειρίδιο Εκπαίδευσης στην Ψυχοκοινωνική Υποστήριξη Ομηλίκων. Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών.
- ✓ Μαλικιώση – Λοϊζου, Μ., Στιβακτάκη, Μ., & Τσερμίδου, Α. (2007). Συμβουλευτική Ομηλίκων στο Χώρο της Εκπαίδευσης. Στο Μ. Μαλικιώση – Λοϊζου (επιμ). Συμβουλευτική Ψυχολογία: Σύγχρονες Προσεγγίσεις. Αθήνα: Ατραπός.
- ✓ Phillips, M. (1991). The peer counseling training course. California: Resource Publications, Inc.
- ✓ Efstathiou, G. (2009). Students' Psychological Web Consulting: Function and Outcome Evaluation. *British Journal of Guidance and Counselling*, 37(3), 243 – 255.
- ✓ Zakaria, N. S. (2007). Peer Counselling Empowerment and Ethical Considerations. Online Submission, ASEAN Peers Convention II (Kuala Lumpur, Malaysia), March, 23 – 25, 20
- ✓ Υλοποίηση επιμορφωτικού προγράμματος ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης συμβούλων επαγγελματικού προσανατολισμού με θέμα «Ψυχοκοινωνική Υποστήριξη Ομοτίμων στη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, 2015 -Δρ. Φωτεινή Λέκκα, Ψυχολόγος, Διδάκτωρ Κλινικής Ψυχολογίας, Δρ. Γεώργιος Ευσταθίου, Ψυχολόγος, Διδάκτωρ Κλινικής Ψυχολογίας (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π)

ÜNİTE 6. GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLERE MENTORLUK TAVSİYELERİ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

6.1. İletişimsel, etkili ve motivasyon

- Öğrencilerin kişisel motivasyonlarını geliştirme teknikleri
- Öğrencilere motivasyon ve cesaret nasıl aktarılır
- Sorumluluk hissi nasıl iletilir
- Başarıya olan inanç nasıl iletilir
- Öğrencilerin çaba kapasitesi nasıl geliştirebilir?

6.2. Mentorluk için öneriler

- Duyusal engellilerle empati kurma teknikleri
- Özet

GİRİŞ

Görme engelli bireylere mentorluk eğitimi dersine hoş geldiniz. Dersimize başlamadan önce görme engelli olan bireylerin özelliklerine ve yaşadıkları bazı sorunlara göz atarak başlayalım. Her birey gibi görme engelli bireylerin de kendine özgü özellikleri, ilgi yetenek ve öğrenme ihtiyaçları bulunmaktadır. Görme engelli bireylerin çevrelerini algılamaları ve bilgi toplamaları, sağlam kalan duyularına dayalı olmaktadır. Bu nedenle de görme engelliler öğrenirken nesnelere dokunur, nesnelerin çıkardıkları sesleri dinler, koklar ve tatlarına bakarak nesnenin özelliklerini anlamaya çalışıp diğer duyu organlarından geniş ölçüde yararlanırlar. Dokunma duyusunun görme engelli bireylere uygun özel eğitim yöntemlerine göre kazandırılması gerekmektedir. Çevreyi ve çevredeki uyaranları algılamada önemli olan bir diğer duyu organı da işitmedir. İşitme duyusu görme engelli bireylerin sosyal ilişkilerini sürdürmede önemlidir. Ancak çevrede sürekli olarak sesli uyaranları bulmak her zaman mümkün değildir. Bu nedenle de verilecek yaşantılarda sesli uyaranlara da yer vermek gerekmektedir. İnsanlarla iletişim kurmada kullanılan konuşma becerisine sahip olmaları da görme engelliler için bir avantaj gibi görülebilir. Görme engelli bireyler, tüm diğer engellilerde olduğu gibi bazen engellerinden bazen de toplumun anlayışsız tavrından dolayı engellerini daha fazla hissetmekte ve olumsuz yönde etkilenmektedirler. Bu olumsuz etkilenmeyi en aza indirmek veya bunlarla baş edebilme becerisini kazandırmak için küçük yaştan itibaren eğitime alınmaları, gelişimleri açısından önemlidir. Bu nedenle görme engellilerin bireysel özellikleri ve özür dereceleri dikkate alınarak bilişsel, sosyal, akademik, psikomotor, bağımsız hareket, günlük yaşam ve özbakım ile ilgili temel becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesi amaçlanmıştır.

6.1. İletişimsel, etkili ve motivasyon

Dersimizin bu kısmında görme engeli olan öğrencilerin motivasyonunu artırma yollarını, başarı duygusu kazandırmayı ve onlarla empati kurabilmeyi öğreneceğiz.

Öğrencilerin kişisel motivasyonlarını geliştirme teknikleri

Çocuklar bir şeyi başarıp kendilerini etkili hissetmeye başladıklarında, daha zorlu görevleri tamamlamaya çalışarak bu hissi tekrarlamak isterler. **Yetkinlik hissi** bağımlılık yapabilir. Bu başarılar özgün oldukları takdirde daha anlamlıdır ve yetkinlik hissi de başlı başına anlamlı bir ödüldür. Çıkartmalardan, küçük oyuncaklardan ya da çok az öğrenciye verilen ve diğer öğrencilerin tüm çabalarına rağmen “başarısız” hissetmelerine yol açan “ayın öğrencisi” gibi unvanlardan çok daha iyidir bu his.

Yetişkinler olarak, prim ya da terfi gibi dışarıdan gelen şeylerin ne kadar etkili ve değerli olduğu konusunda şüphemiz yok. Ancak tüm bunlar, bireylerin kendi yetkinliklerini tanımlamak için kullandıkları yegâne unsurlarsa, bu bireyler çok fazla hayal kırıklığına uğrarlar. Çünkü, itibarı güçlendiren bu tür unsurlar az ve seyrek ve araştırmalardan bildiğimiz kadarıyla performans düşüklüğüne yol açma ihtimali yüksektir.

Bu durum, arzu edilen itibara (en yüksek notu almak) ulaşmak ya da bir okul yılı boyunca sadece 10 öğrencinin layık görüldüğü “ayın öğrencisi” seçilmek için öğrencilerin kendi çabalarının ve yetkinliklerinin

hesaba katılmadığı ve göz ardı edildiği not sistemiyle paralellik gösterir. Her iki durumda da, çıta, teşviği artırmak için çok yükseğe çıkarılmıştır ve bu da **sağlıksız rekabete**, hile yapmaya, kıskançlığa ve sıklıkla da pes etmeye sebep olur.

Gelişimi bir yetkinlik biçimi olarak görmek

Yetkinlik mutlak bir terim değildir. Geliştikçe, daha yetkin hale geliriz. Bu, gelişimi daha çok teşvik etmek için farkına varmamız gereken bir gerçek. Yüksek bir mevkiye gelebilmek için çeşitli aşamalardan geçmek gerekir. Yapmamız gereken şey, bizi daha ileriye götürecek hareketlerimizi beslemektir.

Öğrenciler, daha fazla şeyi nasıl yapacaklarını anlamaya, başkalarına yardım etmeye ve yeni bilgiler öğrenip uzmanlaşarak başarılı hissetmeye içsel olarak değer verirler. **Dışsal ödül** sistemleri bu sonuncu hissi genellikle yıpratır. Gurur duyduğu bir çalışmasını öğretmenine teslim ettikten sonra hayal kırıklığı yaratan bir not alan öğrencinin üzerindeki etkisini düşünün. Öğrencilerdeki başarı duygusunu **özgün yollarla** beslemeliyiz ve performanslarını nasıl geliştirecekleriyle ilgili onlara net geri bildirimler sunmalıyız. Henüz istenen aşamaya gelmediği için öğrencideki gelişimi göz ardı etmemeye özen göstermeliyiz.

İçsel motivasyonu korumanın (oluşturmanın değil) püf noktası, öğrencileri bir sonraki aşamaya geçecek şekilde yetiştirmektir. Bu aynı zamanda, okul günü boyunca, çocukların kendilerini yetersiz hissetmek yerine, başarıyı ve yetkinliği deneyimlemelerini sağlayacak şeyler yapma şansına sahip olmaları gerektiği anlamına geliyor. Birçok insan, çocukların çok esnek ve dayanıklı olduklarına inanır. Bu nedenle, bir günün iyi olarak nitelendirilmesi için günün yüzde 90'ının (hatta yüzde 50'sinin) yüksek performans içermesine gerek yok. Bu oranın bir kesinliği yok ve çocuktan çocuğa değişebilir, ancak kesin olan şu ki, her gün olumlu bir başarıya sahip olmak çocukları motive edecektir.

İçsel motivasyon ve başkaları için bir şeyler yapmak

Martin Luther King'in “Herkes mükemmel olabilir, çünkü herkes hizmet edebilir,” sözü başkaları için bir şeyler yapmanın gücünü ve etkisini bizlere gösteriyor. Ancak bu öğreti, çoğu okul tarafından hala uygulanmıyor. Öğrenciler, başkalarına yardım ettiklerinde çok kuvvetli bir **kişisel tatmin** yaşarlar. Örneğin, okumakta bocalayan öğrenciler, kendilerinden küçük ya da bir engeli olan ve aynı dertten muzdarip diğer öğrencilere yardım ettiklerinde okuma konusunda kendilerine olan güvenleri artar.

Öğrencilere nöbet tutma, geri dönüşüme odaklanma, kamu alanlarını temiz tutma, zorbalığa karşı gelme ve bu konuda tepki gösterme, alkol ve uyuşturucu gibi problemlerle mücadele eden komitelere katılma gibi okulu pozitif bir ortama dönüştüren görevler vererek kendilerini **okullarına daha bağlı hissetmelerini** sağlayabiliriz. Okullarına olumlu katkıda bulunmak öğrencilerin kişisel tatmin duygularını ortaya çıkarır ve kendilerine olan güvenlerini artırır.

■ Öğrencilere motivasyon ve cesaret nasıl aktarılır

Öğrencilerin yeterlilik ve özerklik için psikolojik ihtiyaçlarını desteklemek, öğrencilerin öğrenme görevlerine katılma motivasyonları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir ([Deci ve Ryan, 2000](#)). Öğretmenler, yapı, özerklik desteği ve katılım sağlayarak öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarını destekleyebilirler. Öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçları için destek sağlamak, ihtiyacı destekleyici öğretim olarak da bilinir. Öğrencilerin öğretmenlerini ihtiyaçlarını desteklemek için deneyimleme dereceleri, onların sınıfa katılımları üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir ([Appleton ve diğerleri, 2008](#)).

Görme engelli öğrenciler, yani kör veya az gören öğrenciler ([Chang ve Schaller, 2002](#)), görme bozuklukları, örneğin taklit ve gözlem yoluyla sınırlı öğrenme yeteneği ve nesnelere, kavramlara ve fikirlere anlam vermedeki zorluklardan kaynaklanan bir öğrencinin, öğrenme görevlerine katılma motivasyonunu ciddi şekilde engelleyebilir ([Sacks ve Silberman, 1998](#) ; [Pinquart ve Pfeiffer, 2012](#)). Görme engelli öğrencilerin öğretmenleri, öğrencilerin görme engellerinin

oluşturduğu engelleri aşmalarına yardımcı olmada çok önemli bir role sahiptir. Dahası, öğretmenler, öğrencilerin öğrenme görevlerine katılma motivasyonunu tetikleyen güvenli ve erişilebilir öğrenme ortamları oluşturmaktan sorumludur. Yine de, öğretmenlerin öğrencileri bu özel eğitim ihtiyaçlarıyla nasıl motive ettiğine dair sınırlı literatür vardır.

Aşağıdaki linkte görme engelli birinin hayatındaki başarılarıyla ilgili kısa kesitler göreceksiniz. Türkçeye çevirmek için Alyazıları açıp daha sonra ayarlar kısmından tekrar altyazıya tıklayın ardından otomatik çeviri kısmından türkçeye çevirebilirsiniz.

Video linki: <https://www.youtube.com/watch?v=UeEFIPc5Xlw>

Sorumluluk hissi nasıl iletilir

Öğretmenler, kendi kendine inisiyatif için fırsatlar sunarak öğrencilerin özerkliğini destekleyebilirler. Öğrencilerin bir öğrenme görevinin kendi seçtikleri ve kendi ihtiyaç ve değerlerine dayandığını hissetmeleri gerekir ([Stroet vd., 2013](#)). Özerklik desteği, öğrencilerin onları zorlamadan öğrenmeye istekli olmalarını içerir.

Öğretmenler, katılım göstererek öğrencilerin algılanan ilişkilerini geliştirebilirler. İnsanlar, başkalarına bağlanma, sıcaklık ve ilgiyi deneyimleme gibi içsel bir ihtiyaçla doğarlar ([Bowlby, 1979](#)). Sınıfta katılım, öğrencileriyle ilgilenen öğretmenlerde görülür ([Vansteenkiste, 2010](#)). Öğretmenler, duyarlı davranarak ve sıcak ve güvenli bir sınıf ortamı yaratarak katılım gösterebilirler.

Özetle, yapı, özerklik desteği ve katılım sağlayarak öğrencilerin yeterlilik, özerklik ve ilgili olma ihtiyaçlarını desteklemek, öğrencilerin öğrenme görevlerine katılma motivasyonunu olumlu yönde etkiler. Literatürde, davranışsal ve duygusal katılım gibi farklı öğrenme katılım türleri ayırt edilmektedir ([Fredricks ve diğerleri, 2004](#)). Davranışsal katılım, öğrencilerin öğrenme görevleri sırasındaki performansı ile ilgilidir ve çaba, dikkat ve ısrar gibi davranışları içerir. Duygusal bağlılık, bir öğrencinin bir öğrenme görevi sırasındaki zihin durumunu, örneğin coşkularını, ilgilerini ve zevklerini ifade eder. Öğrenciler, temel psikolojik ihtiyaçlarında desteklendiklerini hissettiklerinde davranışsal ve duygusal bağlılık göstermeye daha meyillidirler.

Başarıya olan inanç nasıl iletilir

Öğrencilerin ilgi alanlarına ve güçlü yanlarına odaklanmak

Yetkinlik, merak ederek ve ilgiyle gelişir. Öğretmenlerin bu iki duyguyu da beslemesi gerekir. Ancak bildiğimiz üzere eğitim tekil bir aktivite değildir; **bir takım sporudur**. Eğitimciler bir arada çalışmalı ve bir öğrenci belli bir konuya ilgi gösterdiğinde, bir şeyi **merak ettiğinde veya bir başarı sağladığında** bu konu üzerinde düşünmelidirler. Örneğin, eğer bir ortaokul öğrencisi görsel sanatlar dersini çok seviyorsa ve bu dersi haftada bir ya da iki saat alıyorsa sorulacak soru şu olmalıdır: “Bu iki ders saati içinde bu çocuğun yetkinlik hissi nasıl beslenebilir?” Belki de çocuğun bir sanat kulübüne katılması veya sanatsal becerilerini geliştirebilmesi için ona farklı fırsatlar sunulması gerekir.

Herhangi bir konuda yetkinlik arayışında olmak, bağımlılık oluşturabilir ve bu da öğrencinin gelişimi için önemli bir unsurdur. Gelin bütün öğrencilerin okulda her gün kendilerini yetkin ve başarılı hissettikleri deneyimler yaşamalarını sağlayalım.

Öğrencilerin çaba kapasitesi nasıl geliştirebilir

Görme yetersizliği olan çocuğun çevresinin farkına varması, görenlerin çevreyi farkına varmalarından farklı olmaktadır. Bu nedenle, görme yetersizliği olan çocuğun çevresinin farkına varabilmesine için yeni yöntemlere yer vermesi gerekir. Görerek çevresini tanıma yerine işiterek, dokunarak ve koklayarak çevresinin farkına varması beklenir. Görme yetersizliği olan çocuk çevresini dokunarak tanımaya başlar.

Dokunarak Çevresini ve Nesneleri Öğrenme

-Görme yetersizliği olan çocuk sınıfta eşyaların tümünü elleriyle yoklayarak tanımalıdır. Eşyalar tanıtılırken gerçek adları söylenerek tanıtılmalıdır.

-Zaman zaman çocuğun dokunma duyarlılığını geliştirmek için parmak uçlarıyla hissedeceği işler verilmelidir. Örneğin, küçük düğmeleri nohut ve mercimeği çocuğun dokunmasını sağladıktan sonra

kariştırınız ve daha sonra çocuktan parmak uçlarıyla dokunarak birbirinden ayırmasını isteyiniz. Kibrit çöplerini tanıtınız ve onları boşalttıktan ve kibritleri tanıttıktan sonra tekrar kutuya koymasını isteyiniz. Ayrıca değişik kâğıt ve kumaş parçalarını yoklayarak birbirinden ayrılmasını isteyerek, dokunarak farklı yapıdaki nesneleri ayırma ve dokunma duyarlılıklarını geliştirebilirsiniz.

-Onun elleriyle çevresinde onları yoklamasına fırsat vererek çevreyi nasıl araştıracağına yardımcı olabilirsiniz.

-Çocuğun çevresinde yer alan nesneleri tanıması sırasında, başlangıçta elinizi çocuğun eli üzerine koyarak çevreyi ve nesneleri tanıtınız. Örneğin, eliniz eli üzerinde olacak şekilde, hareket eden nesne ve hayvanların nasıl hareket ettiğini hissetmesini, birlikte inceleyerek yardım etmiş olursunuz.

-Çocuğa tutabileceği nesneleri veriniz. Bu sırada tutmakta olduğu nesnenin ne olduğu, neye benzediğini ve nasıl kullanıldığını açıklayınız.

-Çocuğun çevresinde bulunan eşyaları iyi tanıyabilmesi için bu eşyaların özelliklerini ayrıntılı olarak anlatılması gerekir. Eğer, görsel uyaranların yerine işitsel ve dokunsal uyaranlar olacak olursa, gerilemeler önlenmiş olabilir. Görme güçlüğü olan çocuk için bir başka güçlük de nesne hakkında pek çok şeyi bilmesine rağmen hiç elinde tutmamış olmasıdır. Okula başlamakta olan çocuklar, isimlendirdikleri nesnelerin şekli ve yapısı hakkında hiçbir fikir sahibi olmayabilir. Bu durum daha çok nesneleri öğrenirken, o nesneleri öğrenirken elleriyle yoklamamasından kaynaklanmaktadır. Dille ilgili yaşantılar somut nesnelerle birleştirilerek sunulmalıdır. Kavramların bilgilerin becerilerin kazanılmasında, dokunma, işitme, koklama ve tatma duygularından birlikte yararlandırılmalıdır.

-Birçok çocuk öğretmenine yardım etmekten hoşlanır. Böyle durumlarda çocuğu azarlamayınız. Tam tersine yardım etmesinden memnun olduğunuzu belirtin ve sizi yardımcı olmasını isteyiniz. Böylece öğrencinize kendi başının çaresine bakmayı öğretmeye başlamış olursunuz.

6.2. Mentorluk İçin Öneriler

Bu bölümde görme engeli olan bireylerle nasıl empati yapabileceğimizle ilgili küçük birkaç teknikten bahsedeceğiz.

Duyusal Engellilerle Empati Kurma Teknikleri

Görme engeli olan öğrencilerle empati yapabilmek için görme ile ilgili var olan sorun hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Bunun için doktor raporlarını incelemek faydalı olabilir.

Engelli kişinin duygularını ve düşüncelerini hissedebilmek için öncelikle onun dünyasına adım atılması faydalı olabilir. Bunun göz kusurunu öğrendikten sonra basit birkaç araçla engelli kişinin dünyayı nasıl gördüğüne bakabiliriz.

Eski bir çift gözlüğün camlarına Vazelin sürmek, katarakt nedeniyle yaşanan görme bozukluğu türlerini anlayabiliriz. Eski bir çift plastik lensli güneş gözlüğü alıp ince zımpara ile ovalayarak daha sabit bir gözlük yapılabilir. Bu, yaşlı gözün ihtiyaç duyduğu ışık ihtiyacını taklit etmek için ek avantaja sahiptir.

Tam körlük, görme bozukluğundan daha az yaygın bir sorundur, ancak taklit edilmesi çok daha kolaydır. Gözlerin üzerine bağlanan bir eşarp veya bandaj genellikle yeterlidir.

Görme engeli olan birinin dünyasına adım atmak zor olsa da yukarıda bahsedilen küçük tekniklerle bir nebze de olsa fikir sahibi olabiliriz. Aşağıda linkini bulacağınız videoda gençlerin görme engeli olan bireylerin yaşadığı dünyayı nasıl deneyimlediğini göreceksiniz.

<https://www.youtube.com/watch?v=-yv9o9E9Hol>

ÖZET

Görme engeli olan bireylerin motivasyonunu artırma tekniği olarak içsel motivasyonu kullanmak daha önemli olmaktadır. Bu motivasyon türü görme engelli kişinin özgüveninin, başarılı olma duygusunun ve sorumluluk duygusunun gelişmesine katkı sağlar.

Görme engeli olan öğrencilerin çevreyi ve sınıfını tanımaları için diğer duyu organlarını kullanması gerekir. Bunun için yeterli zaman tanınmalıdır. Tanımlayamadıkları eşyaları ayrıntılı bir şekilde açıklamak faydalı olacaktır böylece etrafında olup bitenin farkına varması ve derslere veya etkinliklere katılmasının önünü açacaktır.

Görme engelli bir bireyle empati yapılması onların duygu dünyasını anlamada en etkili yöntemdir. Başarılı bir empati seansı sonrası onların eğitim, kültür, sosyal ve psikolojik olarak daha iyi bir seviyeye ulaştırılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_09/04010347_grmeengellibireylerdestekeitimprogram.pdf
- [Nurturing Intrinsic Motivation in Students | Edutopia](#)
- [Frontiers | Need Support in Students with Visual Impairments: Comparing Teacher and Student Perspectives | Education \(frontiersin.org\)](#)
- [Çocuklar sorumluluk sahibi olmayı nasıl öğrenir? | Kidsgourmet](#)
- [Mutlu Çocuklar mı, Başarılı Çocuklar mı? - Öğretmenler Haber Sitesi \(ogretmenlersitesi.com\)](#)
- [Görme Engelliler | Özel Eğitim, Rehabilitasyon, Dil ve Konuşma \(ozelegitimsitesi.com\)](#)
- [Empathic modelling \(tue.nl\)](#)